

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Veebruar 1939

Nr. 2

3. AASTAKAIK

SISU: 1. Uusi tegevusvahendeid. 2. Unionist: Kutseühingute päevamuredest. 3. L. Johanson: Tööpuuduse vastu võitlemine. 4. Sõjaohut ja kodanike õhukaitse. 5. Kahtlustused. 6. A. Petrov: Noortööliste küsimus. 7. A. Renning: Tööliste elustase ja riiklik reguleerimine. 8. Kutseühingute esindajate nõupidamisi. 9. Kutseühingulise töö praktilisi ülesandeid. 10. Kutseühingute olemus ja kujunemine. 11. A. Renning: Majanduslik ringvaade. 12. Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 13. H. Isküll: Ühistegevusnurk. 14. Käitiste elu. 15. Mitmesugust. 16. Riigikohtu tegelus.

„Tööliskoja Teataja“ lugejaile

Tuues andmeid „Tööliskoja Teataja“ leviku kohta võime heal meelel kinnitada, et „Tööliskoja Teataja“ on muutunud tõeliselt tööliskonna häälekandjaks. „Tööliskoja Teataja“ tellijate arv ulatub juba ligi 2000, kuid ta levikut tuleb veelgi tõsta. Mida suurem on meie häälekandja levik, seda mõjuvam on „Tööliskoja Teataja“ hääl, seda enam arvestatakse tema ja kogu tööliskonna seisukohti.

Tänuga konstateerime, et „Tööliskoja Teatajal“ on järgmised kollektiiv-tellijad:

- a.-s. F. Krulli tööliskond,
- a.-s. A. M. Lutheri tööliskond,
- a.-s. Balti Puuvillavabriku tööliskond,
- E. T. K. Kopli tehaste tööliskond,
- a.-s. „Ilmarine“ tööliskond,

Tallinna linna elektriijaama ja gaasiveevärgi tööliskond,

Kohtla-Järve tööliskond,

Kreenholmi tööliskond,

a.-s. E. Turbatööstused (Emlamaal) tööliskond jne.

Narvas, Tartus, Kehras ja mitmes Tallinna käitises on kollektiivide moodustamised veel käsil. Mõnes käitises, nagu Franz Krullis, on iga teine tööline „Tööliskoja Teataja“ tellija.

Töölised! „Tööliskoja Teataja“ on teie teenistuses. Tehke „Tööliskoja Teatajale“ ta vastutusrikas ülesanne sellega kergemaks, et toote talle uusi tellijaid ja informeerite teda kõigest, mis töölistel on südamel.

Jõudu tööle!

VÄSITAVA PÄEVATÖÖ JÄRELE

PAKUB

„Päevaleht“

JÄLLE UUT JA HUVITAVAT

„**LASTE RÕÕM**“ ON LASTELE KASVATUSLIKUKS ALUSEKS

KIRJANDUST,
kooliraamatuid,
koolitarbeid,
kirjutusmaterjale,
joonistus- ja
maalimistarbeid,
paberikaupu,
kantseleitarbeid
jne. jne.

soovitavad suures valikus

„**PÄEVALEHE**“ **RAAMATUKAUPLUSED**

TALLINN, SUUR-KARJA 23

PIKK 2

Tööliskoja Teataja

VEEBRUAR 1939

Nr. 2

III aastakäik

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas. „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lk. suuruses. Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . Kr. 30.-- 1/2 lehek. „ 15.— 1/4 „ . „ 8.— 1/8 „ . „ 5.—
--	--	--

Uusi tegevusvahendeid

Ei ole kerged olnud viimased aastad Eesti töölisliikumisele.

Paljud ehitused on pragunenud. Mitmesugustel põhjustel oli tagasiminekut töölisorganisatsioonide töös. Selles ei ole süüdi ainult väliste olude raskus. Põhjusi tuleb otsida ka mujalt.

Töölisliikumises tuntakse kahesuguseid tegevusvahendeid: aktiivseid ja passiivseid.

Passiivsed tegevusvahendid on seesugused, kus tegutsevad vähesed paljude eest ja nimel. Siia kuuluvad esijoones koosolekute korraldamine, loengud, referaadid.

Aktiivsed tegevusvahendid on seesugused, kus võimalikult paljud on tegevusse rakendatud. Siia kuuluvad haridustöö, õpingid, organisatsiooni sisetevetus.

Eesti töölisliikumine on liigselt harrastanud passiivseid tegevusvahendeid. Võib öelda: eesti tööliste on liiga palju räägitud. Koosolekute arvuga on hinnatud töölisorganisatsioonide töö viljakust. Aga koosolekud, mis algul ergutavad ja äratavad, hakkavad pikapeale uinutama ja tüütama. Inimesed väsivad kuulamast. Koosolekutega üksi ei ole võimalik kedagi kestmalt siduda.

Koosolekute korraldamine ja pidamine on töölisliikumises harrastatava tegevuse esimene ja lihtsam järk.

Passiivseile tegevusvahendele peavad aga kiiresti liituma aktiivsed: tööliste eneste organisatsiooniline isetegevus. Iga tööline peab tundma ja teadma, et ta ei ole ainult teiste kuulaja, vaid et

tal on täita kindlad ja vajalikud ülesanded, et ta oma tegevuses kannab vastutust töölisliikumise eest. Kui keegi koosolekult puudub, ei jää koosolek pidamata, kui keegi oma organisatsioonilise ülesande jätab lohakile, on tema puudumine kohe märgatav.

Eriti töölisliikumises on tähtsad aktiivsed tegevusvahendid.

Moodsas käitises üksik tööline on tähtsusetu osa toodangu käigus. Tema vastutus selles on piiratud. Iga inimene aga tahab täita vastutusrikkaid ühiskondlikke ülesandeid ja sihte. Seda, mis jääb puudu igapäevases kutsetöös, peab mõistma töölisliikumine omaenda huvides täita.

Aktiivseis tegevusvahenditeis ei ole nii kerge pettuda kui passiivseis. Rääkides kõlab kõik ilusana — tagajärgede saavutamine on hoopis raskem. Praktilises tegevuses aga rahuldab ka töö ise.

Sellepärast tuleb tõsiselt mõelda organisatsioonilise sisetegevuse väljarendamisele ja koosolekuil kui ka isiklikul selgitustööl äratatud tööliste isetegevuse rakendamisele. See on vahend tööliste kestmaks sidumiseks, tööliskonnas peituvate jõudude avamiseks ja omavalitsuslike asutuste ja organisatsioonide ülesehitamiseks.

Käitises on tööline liialt sõnakulaja, väljaspool käitist ta tahab olla vastutav ja isetegev funktsionäär.

Töölisliikumisele ei ole vaja niivõrd kuulajaid kui tegijaid. Kuulajad tuleb kasvatada tegijaks!

Kutseühingute päevamuredest

Murelapseks on osutunud kutseühingute vaba ja sõltumatu tegevus. Vanemad kutseühingulised tegelased vaatavad murega tulevikku: kas jõuame ajastusse, kus kutseühing langeb tagasi keskaja tsunftisellide tasemele — laulu ja mängu võite teha, kuid järelevalve ning juhtimine peab olema meistrite käes! Vahe on vaid praeguste kitsenduste sisu — need on: piiratud kutseühingute esindusõigus tööliste nimel, tugevam kontroll kutseühingute üle, 3 aastat kestnud üleminekuage.

On antud avalikkusele lootusi — sellane olukord kaotatakse ja praegune ajajärk on ajutine.

Oleks ülekohus kutseühingult nõuda, et nad ei püüaks sellast üleminekuagega lühendada ja samal ajal astuda samme oma tuleviku kindlustamiseks. Üheks sellaseks sammuks tuleb lugeda kutseühingute kokkutulekut kutseühingute normaalpõhikirjade väljatöötamiseks ja samuti üleminekuaja järele kehtima hakkava kutseühingulise liikumise struktuuri kindlaksmääramiseks. Peab ütleva, et sellaselt koostatud ettepanekud leidsid kõlapinda riigi juhtivais asutis, kuhu esitati niihästi põhikirjade kavandid kui ka struktuuri sisu ja põhjendused. Tahaks loota, et need võetakse arvesse.

Sootuks ebakohane ja arusaamatu tundus seetõttu ajutise E. Töölisühingute Keskkliidu juhatare ringkirjaline manitsus kutseühingutele, kus muuseas öeldakse: — Keskkliit ei leia normaalse olevat ega pea õiglaseks kutseühingute tulevase struktuuri kindlaksmääramist sel viisil, nagu see mõne aja eest aset leidis Tööliskojas peetud kutseühingute nõupidamisel. Nimetatud nõupidamine, millest osa võttis vähem (meie sõrendus. U.) arv kutseühinguid, leidis võimaliku olevat kindlaks määrata... Lõpuks lausutakse, et kutseühingute

tulevast struktuuri ei ole kohane lahendada ülepeakaela ja veel vähem kohane on seesugust „töövilja“ esitada ministeeriumile...

Tuleb aru saada, et ajutine juhatus võis olla pahane ja peab kogu tehtud tööd jutumärkide vääriliseks. Aga see ei keela ka neil väheseil kutseühinguil, kes esindasid ligi 10.000 organiseeritud kutseühinglast, olla üksmeeles ja rahul tehtud tööga. Meid lohutab vaid teadmine, et ka ajutine juhatus tunneb asja vastu huvi, ükskõik millest mõttest juhituna.

*

Töölismaja asi ei ole seni nihkunud paigast. Vist valitseb kõigis kutseühinguis vaade: kui raha on, siis ehitatagu. Seda vaadet peetakse kergemeelseks: just rahas olevat raskus. Kui poleks raha ja vara — küll siis oleks nõutud ehitamist. Kutseühingud peaksid kaasa tundma praeguse sihtasutuse „Tallinna Rahvamaja“ juhatare ja nõukogu muredele. Pole mitte nii kerge püsida ja aastaid istuda vastavais instantsides, olles üldise pahameele aluseks.

Selle pahameele alused on tõsised. Linnas valitseb ruumide kriis; kui võetakse mõnele kutseühingule korter, tuleb selle eest maksa hingehinda. Enamik kutseühinguid ongi seetõttu kokkusurutuna paigutatud sihtasutuse käes oleva endise „Tööliste Kodu“ kitsasse ja ebamugavasse ruumidesse. Ka „Tööliskodu“ mehed oskasid nõuda kõrget hinda varade ja majade eest, mis neil endil odavalt on saadud. Kõik need mõttemõlgutused ei anna rahu ja seepärast peab juhatus veel edaspidigi muret tundma.

Kutseühingutel on siiski õigus nõuda, et Rahvamaja ehitamine nihkuks paigast!

Unionist.

Tööpuuduse vastu võitlemine

L. Johanson

Ratsionaliseerimine, mehhaniseerimine ja moderniseerimine on kolm sõna, mida meie viimasel ajal kuuleme ühenduses tööstusega ja põllumajandusega. Kuidas toimetada tööstuses ratsionaliseerimist suuremate tulemustega, selleks töötab Majandusministeeriumi juures komitee. Ratsionaliseerimise tulemusi näeme juba tekstiiltööstuses — üksiku tööliste töökoormatus suureneb: üks peab toime tulema selle tööhulgaga, milleks varem oli tarvis mitu töölist.

Missuguseid tulemusi annab mehhaniseerimine, näeme sellest, et mõningatel andmetel on viimase 300 aasta jooksul tööviljakus mehaanilise transpordi alal suurenenud umbes 100 korda, tööstuses 20 korda, põllutöös kui kõige enam maha jäänud majandusharus mitu korda.

Tööstuses mehhaniseerimine ja moderniseerimine kestab alatare — iga uus masin on vanast täielikum.

Põllumajanduses tahetakse mehhaniseerimist ergutama ja elustama hakata riiklike soodustustega.

Tehnika areng jätkub, see on paratamatu.

Ratsionaliseerimise ja mehhaniseerimise üheks tulemuseks on inimtööjõu järele tarviduse vähenemine.

Meil kõneldakse tööliste puudusest. Tegelik elu ja tööstuslike inimtööjõureservide küsimuse uurimused seda ei tõenda. Nii tuleb M. K u l d k e p p oma uurimuses kokkuvõttele, et tööstuses ei saa kõnelda absoluutselt tööjõu puudusest, vaid otse vastupidi, leidub tähe-

leopardaval määral peidetud varusid, mida saadakse tarbe korral ka sellest, et väike- ja käsitööstuses peituvate madala produktiivsusega ja poolikult kasutatavate tööjõud suunatakse suur- ja kesktööstusse, naistööd avardatakse ja vanade tööjõudude tööprotsessist väljalülitamist pidurdatakse. Ka väheneb hooajatöö. On üldse lahtine küsimus, kas tööstus lähemas tulevikus üldse vajab uusi töökäsi. Võimalikud konjunktuuri tagasilöögid võiksid olukorda suuresti muuta.

Kui meie vaatleme viimaste kuude andmeid, siin näeme juba tagasilööki — tööstuses tööliste arv väheneb. Tööhörsides, mis ei anna küll mingit tõenäolist pilti tööpuudusest, kasvab registritud töötute arv.

Kriisi päevil ulatus registritud töötute arv üle kümne tuhande. 1. märtsil 1934. a. registriti tööstuslikul alal 10.631 töötut, tegelik arv oli veelgi suurem, arvatakse, et vähemalt ligi 14.000.

Eeltoodu on selleks, et põhjendada tööpuuduse vastu võitlemise küsimuse päevakorda võtmist. Kui tööpuudus juba käes on, siis on hilja nii mõnegi korralduse kehtimapanekuks, millega töötuile eluülalpidamist kindlustada.

Tööpuudus sai massiliseks hädaks praeguse kapitalistliku valmistusviisi arenguga, see on öieti selle kaasanähe, mis kunagi ei kao. Selle valmistusviisi iseloomuks on, et kaupu, saadusi, ei toodelda mingi kindla kava, plaani, järgi, vaid süsteemilt: iga käitis valmistab niipalju kui suudab ja püüab enam valmistada, sest et massilisel valmistamisel saadus tuleb odavam ja nii on kergem võistelda teiste ettevõtete ja enam teenida. Kapitalistliku ettevõtte ainuke siht ongi kasu. Mida enam ettevõtte suudab saadusi valmistada, seda suurem on võistlus, konkurents, seda madalamad on hinnad, ja siis tuleb, et turule paisatakse niipalju saadusi, kaupa, et seda tuleb müüa kahjuga, katkestada või vähendada valmistamist, isegi osa saadusi hävitada, tööliste arvu vähendada. See on kriis, kus osa ettevõtteid isegi laostub ja hulk töölisi kaotab eluülalpidamise — töö. Kriis kestab seni, kuni tagavarad on hävitatud või ostadud, kaubahind uuesti tõuseb ja tekib tarvidus uute saaduste valmistamiseks. Säärased kriisid — vahel suuremad, teinekord väiksemad — alatasä varitsevad tööstust kapitalistliku valmistusviisi juures ning põhjustavad tööpuudust.

Tööpuuduse hädaoht peitub ka võidu relvastuses — tööstuse üleminek relvade valmistamiselt igapäevase elu tarvete valmistamisele võib kaasa tuua suurema- või väiksemaulatusliku tööpuuduse.

On veel teisigi põhjusi, mis suurendavad või vähendavad töötaolu.

Tööpuudust kaotada ei saa, küll aga võib selle teravust ja hukutavat mõju rahvahulkadele pehmendada, kergendada töötute kannatust, olla abiks töötöötamisel ja leidmisel, takistada töötaolu arengut, anda töötutele toetust ja kindlustust.

Kui Eestigi ajalehed toovad, näiteks, Ing-

lismaalt, sõnumeid töötute „tempudest“ — surnukirstu kandmisest, endi aheldamisest võimukandjate losside raudaedade külge, marssimisest vihmavarjudega — siis on see vaid väliselt koomiline, sisult aga sügavkurblooline: perekondade, laste ja enese eluülalpidamise puudumine sunnib töötuid niusuguste vahendite tarvitamisele, et oma seisukorrale tähelepanu juhtida.

Tööpuuduse vastu võitlemiseks võiksime nimetada järgmisi vahendeid:

1) vahendid tööpuuduse arengu pidurdamiseks, 2) vahendid töötutele töö muretsemiseks ja 3) vahendid töötute toetamiseks.

Tööpuuduse arengu pidurdamine eeldab riigivõimu aktiivset ja juhtivat tegevust tööstuse ja põllumajanduse alal, aga ka teatud tootmisalade toetamist. Meil saab võrdlemisi suuri toetusi põllumajandus — peaaegu kõigil tootmisaladel. Ka tööstus saab võrdlemisi suuri, osalt isegi väga suuri, soodustusi. Ka on võimalik riigi summadega üht või teist tööala elustada, näiteks ehitustegevust.

Mujal on tööstuse toetus sageli seotud tööpuuduse vastu võitlemiseks eriliste tingimustega. Nii oli Šveitsis toetuse tingimuseks: 1) ettevõtja ei tohtinud vallandada neid töölisi ja teenijaid, keda ilma riigilt saadud soodustuste ja toetuseta oleks tulnud vallandada; 2) toetust võib anda vaid neil juhtudel, kui ettevõtte ilma selleta töötaks kahjuga; 3) toetus ei või ületada seda summat, mis oleks tulnud maksa toetusena töötutele. Eestis tööstuste toetamisel laenudega, soodustustega jne. mingeid määratud tingimusi seni tehtud ei ole. Šveitsi-laadilist toetust leiame mujalgi: Inglismaal, endises Austrias j. m.

Eriti on toetatud ehitustegevust.

Antakse toetust neile tööstustele, kes välja veavad, ekspordivad, kodumaa tööstussaadusi, nagu meil põllumajanduses (peekon, või, munad jne.).

Sel teel suurendatakse saaduste valmistust, hoitakse alal tööliste arv, kuid ühtlasi riigi, see on rahva, rahadega luuakse ettevõtjatele uusi kasuallikaid.

Soodustusi saavad tööstused ka tollide näol. Ka keelatakse omamaa tööstuse huvides välismaalt mõningate saaduste ja tarbeasjade sissevedu.

Tööhörsides ja riiklike, kogukondlike ning ühiskondlike tööde korraldamise seadus tunneb Eestis tööpuuduse all kannatajate kolme liiki tööd: 1) avalikud tööd, 2) hädaabitööd ja 3) sunduslikud tööd.

Avalikeks töödeks võetakse riigiasutuste ja ettevõtete töökrediitide kasutamine Vabariigi Valitsuse poolt määratud piirides Sotsiaalministeeriumi järelevalve ja korraldamise alla, samuti riiklike toetustega tehtavad omavalitsuste ja eratööd. Avalike tööde kaadrisse võib palgata tarvilise oskusega ja vilumusega töölisi ja töötuid, kes on terved või ei ole kaotanud üle 35% töövoimest. Avalike tööde tööliste palgast võiakse sotsiaalministri otsusel pidada kinni iga kuu üks kuuendik, mis maksetakse töölistele välja tööde vaheajal. Avalike tööde töölistele, kes on saanud tööd vähemalt 8 kuud aasta kohta, on

keelatud kuni 12 kuu möödumiseni töötuna registreeritud tööbörzil.

Hädaabitööd korraldatakse töötuile, kes tööd vajavad, kuid ei saa seda avalikel töödel. Tööd korraldatakse riigi eelarves selleks määratud summade piirides. Neid summasid praegu riigi eelarves ei ole.

Sunduslikele töödele paigutatakse neid töölisi, kes tööbörssi poolt pakutud töö mõjuva põhjusega mittevastavõtmise tõttu on töötute nimekirjast kustutatud, samuti avalikelt töödelt ja tööliste kaadrist ning hädaabitöödelt väljaheidatud töölised — viimasel juhul jaoskonnakohtuniku otsusega 1—6 kuuni.

Töövahetalitust teostatakse meil avalike ja Põllutöökoja konventide tööbörside kaudu, viimased vaid põllumajanduses. Mõlemad saavad riigi eelarve korras toetust: esimesed tööbörssid 10.000 kr., teised 20.000 kr.

Tööbörssid registreerivad oma tegevuspiirkonnas: 1) töölisi, kes soovivad tööbörssi vahetalitusel leida endale eriala-kohast tööd või vahetada oleva töö kohasema vastu, ja 2) töötuid, kes vajavad tööd, kuid ei ole ise suutelised seda leidma. Tööbörssis registrimiseks on kitsendused: vahetalituse otstarbel registreerijalt nõutakse, et nad oleksid vähemalt 14 aastat vanad ja oleksid elanud tööbörssi tegevuspiirkonnas vähemalt 2 kuud. Töösaamise otstarbel registreeritakse vaid neid töölisi, kes ei oma sissetulekuid varandustest ega muudest allikatest ning kes ei ole õigustatud saama ülalpidamist teistelt isikutelt ja kes on elanud tööbörssi tegevuspiirkonnas vähemalt 2 aastat.

Pakutud töö tuleb vastu võtta, kui ei suudeta teostada takistavat põhjust.

Tööbörside võrk ei ole Eestis veel täielik, tööbörside alused aga on väga kitsad ja sääraseks, et see sunnib töölisi hoiduma registrimisest.

Tööbörssidest ei saa pooldada ettevõtjate asutusi. Tööbörssid peavad olema erapooletud asutused kogukonna omavalitsuste juures. Nende juhtimisest peaks võima osa võtta ka töölised ise.

Töötaolu all kannatajate abistamiseks on tõhusamaks vahendiks —

tööpuuduse vastu kindlustamine.

Šveits oli esimeseks riigiks, kes asus teostama töötute kindlustamist, nimelt Berni kan-

tonis juba 1893. a. Kindlustamist teostati omavalitsuste kaudu, neid riigi poolt toetades. Loodi kindlustuskassad, kuhu maksid ka töölised ise. Bernile järgnes 1897. aastal Zürich, Šveitsi eeskujule aga Belgia, Saksamaa ja teised riigid. Praegu võib Euroopas loetleda umbes 20 riiki, kus ühel või teisel kujul on teostatud tööpuuduse vastu kindlustamine.

Kutseühingute kaudu tööpuuduse vastu töölisi kindlustama hakkas Lüttichi omavalitsus 1897. a., andes neile ühingutele selleks toetust. Seda toetusviisi pooldati ka Eestis terava tööpuuduse päevil. Gentis anti toetust kutseühingu liikmetele, alates 1900. a. aga ka neile töötule, kes ei ole kutseühingu liikmed.

Lüttichi (Liège) süsteemi järgi tööpuuduse vastu kindlustamiseks teostatakse kutseühinguid, Genti süsteemi järgi — otsekoheselt kõiki töölisi. Mõlemad süsteemid on kiirelt levinud.

Inglismaal teostati tööpuuduse vastu kindlustamine 1911. a. esialgu üksikudel tööstusaladel. 1913. a. oli juba 275 kindlustuskassat 1.110.000 liikmega, osalt sunduslikud, osalt vabatahtlikud. Norras asutati tööpuuduse vastu kindlustamise kassad juba 1906. a. — riigi toetussummadega. Daanis 1907. a., Saksamaal 1896. a. Saksamaal juba 1915. a. andis 527 omavalitsust toetust Genti süsteemi alusel. Prantsusmaa võttis omaks Belgia Lüttichi süsteemi. Pärast sõda täienes tööpuuduse vastu kindlustamise võrk Euroopas kui ka teiste maailmajagudes, nagu teisedki sotsiaalkindlustuse liigid, eriti — vanaduse ja invaliidisuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine, mis ka omalt poolt väga tunduvalt vähendab töötaolu all kannatajate arvu.

Tööpuuduse vastu võitlemiseks on rida riike peale tööpuuduse vastu kindlustamise ja ka teiste sotsiaalkindlustuse liikide väljaarendamise koostanud avalike tööde pikemaajalised, näiteks viie aasta, kavad, sinna võttes üldtarvilikke töid, mis just ilma töötaoluta ei oleks veel teostamisele tulnud.

Tööpuuduse vastu kindlustamisele on hilja asuda siis, kui juba tööpuudus käes on. Tööpuuduse vastu kindlustamise teostamisele on sobivam asuda siis, kui majanduselu on veel normaalne.

Sõjaohu ja kodanike õhukaitse

Viimasel ajal on Eestis alanud intensiivsem selgitustöö kodanliku õhukaitse alal. See on ka loomulik. Kujunes ju olukord maailmas sääraseks, et inimene, olgu ta mees või naine, rask või laps, võib täna-homme saada halastamatu sõja ohvriks.

Need ajad on möödas, kus sõdisid vaid sõjaväed, rahulikke kodanikke kannatasid vaid rekvireerimiste ja muude ainete puuduste tõttu, kuid eluga neil riskeerida ei tarvitsenud.

Vahe sõjaväe ja rahuliku elanikkonna, rinde ja tagala vahel on praegu kadumas, ja nimelt lennuväe võimsa arengu tõttu. Kui kogu maailmasõja jooksul sai õhurünnakuil tagalas surma ja vigastada 2.500 inimest (kus õhurünnakuid oli 625), siis viimasel kahel aastal ainuüksi Barcelonas 23 õhurünnaku läbi sai surma ja vigastada 3.000 inimest.

Õhurünnakud ei taba rahulikke kodanikke juhuseks, kogemata, vaid

eriti suuremate linnade elanikkonda tahetakse selle kaudu hirmutada, et halvata vastupanutahet ning ühtlasi tekitada ka võimalikult suuremat ainelist kahju, purustades tehaseid, raudteekeskusi jne.

Seepärast on kogu maailmas saanud üheks tähtsamaks küsimuseks elanikkonna enesekaitse korraldamine õhu- ja gaasirünnakute puhuks, s. o. kõigepealt — kodanike sellekohane väljaõpetamine.

See toimub Eestis vabatahtlikul alusel, mis on ka loomulik, sest vaevalt on vaja sundust säärases küsimuses, mille tähtsusest peab olema teadlik iga kodanik, kellel on vähegi vastutustunnet oma perekonna suhtes, rääkimata puhtegoistlikest enesealalhoidu motiividest.

Ainult äärmine hooletus enese ja oma perekonna suhtes võib viia mõttele, et „pole viga, ehk polegi asi nü

hirmus“. Tuleb ainult silmad lahti hoida, et näha, et kõikjal — Hispaaniast Kaug-Idani — on käimas taltsutamata ja halastamata võimuvõitlus, et kogu maailm on muutunud veriseks malelauaks, kus mängivad — suurriigid — liigutavad mitmetliiki malendeid, alates propagandast ja majanduslikest survevahendeist ja lõpetades kahuritega ja lennukitega. Selle võitluse väljaks võib üleöö saada ka Eesti.

Tulekahju eest kaitseb meid tuletõrje. Kui aga linn peaks sajas kohas põlema minema, siis ei aita muu kui kogu elanikkond peab osutama teadlikuks ja organiseeritud tuletõrjeks, kellele on selleks õpetatud hädavajalisi oskusi.

Seepärast soovitame aktiivselt osavõtta Kodanliku Vabatahtliku Õhukaitse Ühingu üritustest, nagu kõnekoosolekud, loengud, kursused jne.

Kahtlustused

Tööliskoda tegutseb juba kolmandat aastat töölisanemate valitud keskusena. Ta tegevus on kogu aeg rajatud Eesti tööliskonna, eriti organiseeritud tööliskonna, ühistele seisukohtadele, nagu need väljendusid üleriigilistel konverentsidel, kutseühingute nõupidamistel jne. Oma võimaluste piires püüdis koda seni olla aktiivne tööliste huvide ja töölisliikumise põhimõtete, eriti vabakutseühinguliste põhimõtete selgitamisel ja kaitsmisel.

Kuigi koja tegevuse ümber oli mõnikord vaidlust, siis on see päris tavaline nähtus töölisasutuste ja organisatsioonide elus ega ole Tööliskoja tegevust häirinud.

Tööliskonna toetus oli kogu aeg Tööliskoja seisukohtadel, sest need seisukohad, nagu öeldud, valmisid alatises ühises arutamises ja kontaktis töölisanematega ja kutseühingutega. Veel hiljuti nägime, et seoses kutseühingute seaduse rakendamisega osutus jällegi Tööliskoda asutuseks, mille kaasabil said kutseühingud selgitada oma ühiseid seisukohti ja samme.

Kuigi tööliskonna huvide seisukohalt ei ole põhjust vaielda koja suuna ja tegevuse vastu ja igasugused püüded kõrvalt õhutada lahkemisiid tööliskonna hulgas nurjusid, asuvad tea-

tud ringkonnad kahtlustama koja tegevust — mitmesuguste võtete abil.

E. Töölisühingute Keskliidu ajutise juhatuse ringkirjas nr. 82, 4. veebr. s. a., p. 2 antakse väärtõlgitsus kutseühingute ja koja viimaseaegsetele sammudele. Seletatakse, et nõupidamine, millel oli esindatud umbes kaks kolmandikku organiseeritud tööliskonnast, olevat väikese osavõtuga ning et sel nõupidamisel olevat määratud kutseühingute struktuuri, kuna nõupidamise seisukoht oli just vastupidine — kutseühingute struktuuri igasugu sündusliku määramise vastu. Selle asemel, et selle seisukohaga ühineda (mida E. T. Keskliidu juhatus peab tegema, kuna tema enese seletusel ta püüab vabakutseühingulisel alusel), läheb ringkiri, valgustades ETK juhatuse seisukohta, sellest põhiküsimusest ilusasti mööda.

Teiselt poolt seotakse kunstlikult Tööliskoja nimi illegaalse üle piiri aitamise protsessi kahe kohtualuse elukoha kitsendamisega. Selle võtte mõttetust on kõigile ilmne. Kuid nähtavasti ükski töölisorganisatsioon, olgu tema tegevus kui tahes õieti suunatud, ei saa loota, et tema suhtes loobutaks teata-vaist võitlusmeetodeist.

Noortööliste küsimus

A. Petrov

Töölisorganisatsioonide lähemaaja üheks tähtsamaks ülesandeks on noortööliste küsimuse lahendamine ja vastava tegevuse arendamine.

Statistilistel andmetel 14—24 a. vanuste tööliste arv on keskmiselt 20 kuni 22%, s. o. umbes 11—12.000 meie suur- ja kesktööstustes töötavate töö-

liste üldarvust. See suur noortööliste osatähtsus juba kohustab vastavaid töölisorganisatsioone. Eriti ollakse kohustatud noortööliste maailmavaate kasvatamiseks töölisliikumisele soovitava suunas.

See küsimus on akuutse tähtsusega eriti praegusel ajal, kus tihtigi tähelepanu juhitakse töölishulkades kasvavale üksikõiksusele, mis arusaadavalt avaldab mõju noortöölistele.

On levinud arvamine, et sellane meeoleolu on laialdane noortööliste seas ja nii kaugele arenenud, nagu ei läheks neile töölisliikumine üldse korda. Osalt vist sellest arvamisest on mõjutatud Tööliskoja esimehe J. Kurvitsa küsimus „T. T.“ nr. 10. 1938. a. „Kuidas tõmmata noortöölisti töölisliikumisse, kuidas muuta neid töölispere iseteadvaks ja tugeva selgrooga liikmeks.“

Noortööliste küsimus on väga tähtis ja laiaulatuslik, kuid on vaieldav, kas nemad rohkem on eemaldunud töölisliikumisest, kas „töölisliikumisele käegälöömise“ meeoleolu on nende seas suurema ulatusega kui vanemate tööliste seas, kes noortele peavad olema eeskujuks. Puuduvad andmed selle kohta, missuguse osa moodustavad noortöölistel meie töölisorganisatsioonide liikmeskonnast. Küll aga näeme neid isegi organisatsioonide juhtivail kohtadel ja töölisnõukogudes, kuivõrd praegused, seadustes ettenähtud, vanuse nõuete määrad seda võimaldavad.

Oleks ebaõige järelduste tegemine ka selles mõttes, nagu oleks teisiti olnud, ilma et arvestataks neid olukordi, milles nad kasvavad ja mis mõjutavad nende hingeelu, nõudeid ja vajadusi. Tuleb ikka, ja ka selle küsimuse juures, meeles pidada, et olud määravad teadvuse.

Kui praegusi olusid võrrelda oludega, milles kasvasid meie vanemasse generatsiooni kuuluvad töölistel, siis on erinevus väga suur. Tõllal olid sihid ja ideaalid, näit, võitlus demokraatliku riigikorra, vabaduse jne. eest, mis ühendasid mitte ainult töölistkonda, vaid ka vabamõttelisi intelligente ja õppivat noorsugu.

Kui varematal aegadel oli õppivas noorsoos levinud hüüdsõna „tagasi

rahva hulka“, siis nüüd — „kõrgemale rahvast“.

Maailmasõjale järgnevad revolutsioonid ja suured muudatused, milledele pandi suuri lootusi ja ootusi, ei suutnud neid täita. Järgnes pettumus ja üldine ennenagemata vaimne ja ideeline reaktsioon. Vastolud süvenesid mitte ainult rahvaste ja klasside vahel, vaid ka töölistkonnas.

Tehnika võimas areng, suur haridusliku taseme tõus jne. suurendasid inimeste nii ainelisi kui ka vaimseid tarvidusi ja nõudeid. Palgasaajate olukord ei paranenud vastavalt, et rahuldada tekkinud nõudeid. Kasvas hulka de vaesestumine, mida süvendas oma suuruselt enneolematu majanduslik kriis. Sellal demokraatlikes valitsemise viisides ilmnunud nähted tekitasid laialdastes rahvahulkades ja töölistkonnas arvamise, et nad ei ole suutelised lahendama poliitilisi ja majanduslikke probleeme. Kõik see põhjustas uute „varjaagide“ otsimise. Mitte ainult paljud vanemad töölistel, kes omasid teadmisi ja kogemusi töölistliikumisest, läksid kaasa uute „liikumistega“ ja otsisid uusi „tõdesid“. Mis siis imestada, et täis elujõudu, tegutsemistahet ja töölistliikumises vähekoogenud noortöölistel eemaldusid töölistliikumisest, otsides oma vaimsete ja füüsiliste nõuete rahuldamist mujalt. Nende tegutsemise tahet tõendab nende osavõtt paljustel seltsidest, ühinguist, ringidest jne. Paljustel käitistes on asutatud noorte algatusel laulu-, muusika-, spordi- jne. ringe. Tõsi ju on, et nende tegevuse suunajaks ei ole töölistorganisatsioonid, vaid tihtigi seltsid ja isikud, kes noortöölisti püüavad „võõrutada“ töölistliikumisest. Selleks püütakse isegi organiseerida „kollaseid“ ühinguist. Kuid kes on siis selles süüdi? Kas on töölistorganisatsioonid püüdnud teha mis võimalik, et sellast olukorda vältida või pidurdada?

Meil on olemas kutse-, töölistmuusika-, töölistspordi- j. m. ühinguist, kes oma tegevusega peaksid suutma sel alal nii mõndki teha. Ei ole alahinnatud nende tegevust, kuid lähemal vaatlusel peame tõendama, et midagi on „liimist lahti“. Näib nagu oldaks liig

sektantlikud ja piirduks ainult liikmete soetamisega ühingusse ja nende keskel pisitasa tegutsemisega, suutmata haarata laiemate hulkade initsiatiivi algatusteks. Toome näiteks vaid säärase juhuse: käitises on ellu kutsutud tööliste eneste algatusel mõni lau- või spordiring. Vastavad kutse-, muusika- või spordiühingud on siin puudunud mitte üksi algatajaina, vaid on nende edaspidisege tegutsemise saatuse hooleks jätnud. Mis siis imestada, kui mõni teine ühing või käitise juhatus juhust kasutab ja algatuse „üle võtab“.

Võidakse ette tuua mitmesuguseid põhjusi, kuid õige tegevuse juures ja ühisel jõul need oleksid välditavad. Ja kui need ei olekski välditavad, siis on see meie töölislükkumise nõrkuse tunnus, milles süüdi ei ole töölisnoored. Peame nüüd oma vigadest õppima ja tegevust vastavalt korraldama. Prae-

gune moment peaks olema soodsaim. On tunnuseid, et oleme jõudnud eespool tähendatud vaimse kriisi pöördepunkti. Uued „ideed ja liikumised“ on paljastanud oma jõuetust lahendada sotsiaalseid ja majanduslikke probleeme tööliskonna huvides. On alanud tagasipööre vanade proovitud töölislükkumise meetodide juure. Seda momenti ei tohi töölisorganisatsioonid kasutamata jätta. Senist tegevust tuleb revideerida ja vastavalt ümber korraldada. Töö ühtlustamiseks ja lähema tegevuskava koostamiseks peaks mõni tööliste üleriiklik keskus kokku kutsuma kõigi organisatsioonide nõupidamisi. Tuleks ellu kutsuda vastav keskus, kes kogu tegevust korraldaks ja juhiks. Küsimus tuleb panna liikuma. Ainult ühisel jõul ja püsiva tegevusega võime loota, et suudame tõmmata noortöölisi töölislükkumisse ja neid kasvatada töölisperes iseteadaivaks liikmeiks.

Tööliskonna elatustase ja riiklik reguleerimine

Anatol Renning

1.

Möödunud jaanuaris esines majandusminister — esimest korda pärast viieaastast vaheaga — eelarvekõnega rahvaesinduse ees.

Eelarvekõne — see on ühtlasi valitsuse aruanne ja tegevuskava majandusküsimustes — nii riigimajanduse osas kui ka kogu rahvamajanduse arengu suhtes.

On ju valitsus vastutav mitte ainult selle eest, et ta maksustab rahvast õiglaselt ja kulutab saadud raha kokkuhoidlikult ja otstarbekalt. Valitsuse majandus- ja sotsiaalpoliitikat oleneb tähtsal määral ka rahvamajanduse edu, eriti aga see, kellele osaks langevad rahvamajanduse arengu kasud, kuidas jaotub mitmesuguste kihtide vahel rahva töövili.

Eriti on see nii n.-n. juhitud või reguleeritud majanduse juures, nagu Eestis, kus riik sekkub majandusellu väga sügavalt, otsustades selle üle, kui kõrgeid hindu saab põllumees oma toodete eest, kas selles või teises tööstusharus tohib olla võistlust, s. o. hindade alandust, ning ka seda, kui kõrged võivad olla tööliste palgad.

Kogu selle reguleerimise sihiks on seatud rahva jõukuse, rahva elatustaseme tõstmine.

Seepärast on kodanikele väga huvitav kuulda, et majandusminister oli optimistlik oma kõnes. Eriti huvitav on seda kuulda tööliskonnal, kes seni leidis liiga vähe põhjusi optimismiks.

Omal ajal, majandusliku tõusu alul, lubati, et tööliste palgad ja elatustase hakkavad tõusma niipea, kui tööpuudus on võidetud. Kui tööpuudus — valitsuse enese seletuste kohaselt — kadus, algasid tööliste palgaliikumised. Järgnes kutseühingute

tegevuse tõkestamine ja töötilide sundvahenduse sisseseadmine. Palkade tõus pidas vaevalt sammu elatustaseme indeksiga ning jäi tunduvalt maha elukalliduse tegelikust tõusust. Nii kipub tööliste elatustase allapoole samal ajal, kui kestab rahvamajanduse kõrgkonjunktuur, ja kriisi — ametlike seletuste kohaselt — ei tarvitse eriti karta. Sellele lisaks tuleb veel n.-n. „ratsionaliseerimine“, tööliste tööpinge tõstmine, mispuhul seletatakse, et see on ka ainus vahend palgataseme tõstmiseks. See vahend on aga petlik, kuna tööandjad „reguleerivad“ palgad allapoole niipea, kui kõrgem tööpinge on saavutatud. Nii halveneb tööliste olukord ühtlasi palga ostujõu vähenemise ja tööpinge tõstmise kaudu. Ja majandusliku tõusu kasudest osasaamisest ei maksa rääkidagi.

Nii on kujunenud olukord siamaani. Milliseid väljavaateid avab siin majandusministri kõne?

Kuna seni oli palgatõstmise vajadus tunnustatud vähemalt põhimõtteliselt, siis arvas majandusminister, et üldist palkade tõusu ei ole oodata. Küll lubas ta asuda hindade alandamisele. Omal ajal on tehtud katseid „hindade komisсарiga“, hilisemal ajal lubas Majandusministeerium alandada riide ja jalatsite hindu. Asjad aga arenesid omarada, ja vaevalt nad arenevad teisiti, kui omaegne hindade komisсар asub hindu reguleerima Rationaliseerimise Komitee nõunikuna.

2.

Rahvasaadikute sõnavõttude kohta riigi eelarve arutamisel märgiti ajakirjanduses, et esitatud soovid on loomulikud ja õigustatud, aga nende tõstmiseks puudus kahjuks raha, kuna eelarve olevat

nii-kui-nii suur ja „optimistlik“. Sel puhul peab tööliskond küsima, millal tulevad ajad, kus jatkub raha tema eluliste vajaduste täitmiseks, eriti sotsiaalkindlustuse ja korterite ehitamise alal? Kui hea konjunktuuri ajal, „optimistlike elarvete“ aastail lükatakse tema vajaduste rahuldamine edasi, — kas võib siis oodata, et asi kujuneb teisiti majanduse tagasimineku ja „pessimistlike elarvete“ puhul?

Kas need vajadused on teisejärgulised, millega võib oodata, kuni juhtub raha ülearu olema? Kas arvatakse seda, et ratsionaliseerimise arendamine, tööpinge tõstmine ja selle tulemusel vanade töölise väljalülitamine tööprotsessist on lubatav, ilma et sellega käsikäes teostuks kindlustamine vanaduse ja töövõimetuse vastu? Pealegi kus seaduse kehtimahakkamisest esimeste pensionide väljamaksimiseni möödub veel hulk aastaid? Korduvalt on lubatud, et seadus esitatakse 1938. a. jooksul või parlamendi 1938/39. a. istungjärgu jooksul, see lubadus ei ole töölistel ununenud.

Ja võimatu, järjest halvenev, muust maailmast nii kaugele mahajäänud olukord tööliskorterite alal, mille kohta meie kuulsime lubadusi ka praeguse majandusministri suust? On ju õige, et ainult riiklike krediitidega pole töölise korterite häda lahendatav. Siin tuleb avaldada survet tööandjale, tuleb leida ka muid võimalusi eramajanduse reservide rakendamiseks väikekorterite laiaulatuslikule ehitamisele. Kuid ka riigisummad ei tohi seal puududa. Eeskätt aga peavad riikliku kapitaliga töötavad ettevõtted andma teistele eeskujul tööliskorterite kiire ja kavakindla ehitamisega. Peaaegu uskomatuna kõlab, et Kehra riikliku vabriku ehitamisel polnud mõeldudki tööliskorterite ehitamisega, olgugi et viimane oleks pidanud kujundama sama lahutamatu osa uue tööstuskeskuse loomisel, nagu olid administratiivpersonaali korterite ehitamine — ja viimast pole ka unustatud. Eks see näita, kui kergelt on meil võetud tööliskorterite küsimust suurte „fassaad“-ehituste ajajärgul. Ja seda küsimust ei saa lahendada mõne laenufondi loomisega, millest võib mõnd kasu saada vaid osa kõrgemalpalgalisi töölisi.

3.

Need on tööliste teravamad vajadused, mille rahuldamisega ei tohi enam oodata ja milleks tuleb leida ka raha. Kuid nende kõrval püsib tööliste peamine nõudmine, — palkade tõstmine nõudmine. Sellele mittevastutulemine ei olene „rahapuudusest“. Siin ei taha ju töölised midagi saada riigi arvel ja riigi armust, nad tahavad aga seda, et nende palk jõuaks järele nende tööviljakusele, millest ta on väga kaugele maha jäänud. Eesti tööline ei ole halvem töömees kui välismaa tööline, ja ka tehnilise arengu vahe Eesti ja välismaa vahel ei ole nii suur, et õigustada kolmekordset vahet näit. Eesti ja Skandinaaviaaade palgatasemes.

Siin on olukord kisendav ja seniajani, kui sellest minnakse mööda, ei tunne töölised erilist vaimustust, kui nad kuulevad juttu majanduse reguleerimisest ja kapitali omakasu piiramisest. Töölised teavad, et kõige kindlam tee kapitali omakasu piiramiseks on nende vaba palgavõitlus. Minigid paragrahvid, komisjonid ja komissarid ei suuda

seada asendada. Eks ole siin kujukaks näiteks a/s. A. M. Lutheri lugu, kes jatkas kapitali varjatud väljavedu hoolimata seaduslikest keeldudest ja oskas kasutada majanduse riiklikku reguleerimist endale sundmonopoli saavutamiseks. Majandusminister tunnistas, et asjad ei ole siin korras, lubas asja uurida ja algatada võistleva ettevõtte asutamise küsimust, — seni uurimise tulemustest ei ole veel midagi kuulda, võistleva ettevõtte asutamine ei ole seni teostunud.

Selle loo õpetus on selge: mis jääb Eesti töölisel saamata, see läheb ka Eesti rahvamajandusele kaduma. Ka põlevkivist oleksime saanud suuremat rahvamajanduslikku tulu, kui see elustaks palgatusu kaudu rahvamajanduse ringkäiku, kuna praegu lähevad kasud suurelt osalt väliskapitali taskusse, mida soodustab veel põlevkivitöösturitele võimaldatud erakorraline amortisatsioon. On ju mõeldav, et kindlama, rahvaesinduse kontrolli all teostuva reguleerimise puhul suudetakse saada jälle sellele või teisele õigustamatule hinnatõusule ja karpida mõnevõrra kapitali suurkasusid; kuid need oleksid vaid juhuslikud ja nõrgad korrektiivid, kuna kurja juur püsib tööliskonna madalal palgatasemes, mis võimaldab kapitalil võrdlematult suuremat kasu kui vastava tehnilise tasemega ettevõtetes välismaal; ja kui liigne kasu on olemas, küllap seda osatakse ka peita ja välja viia.

Ebaloomulikult madal tööliste palgataseme on seega Eesti rahvamajanduse peahaiguseks ja kuni pole avanenud väljavaated selle ravimiseks, kuni Eesti rahvas elab papsielu ja tema tööst tõusvad rikkused lähevad temale kaduma — seni on raske kõnelda optimisist. Seda enam, et rahva nõrga ostujõu juures on leib meie majanduse areng väga suurel määral välisturust, kuna rahva suurema jõukuse puhul, s. o. mahukama siseturu puhul, oleks välisturu konjunktuuri kõikumiste mõju tööstustoodangule kriisi puhul pehmem, seega ka toodang püsivam ja tööpuudus vähem terav.

4.

Töölise palgataseme vähegi ulatuslik tõstmine ei ole saavutatav riikliku reguleerimise abil, — see nähtub töötülide lahendamise komisjoni tegevusest, kus ka 6% palgatõstmised (nagu Kreenholmi töötüliis) pääsevad kehtivusele vaid üle noatera. Ja et paremaid tulemusi ses suhtes ei ole oodata ka riiklikust hindade reguleerimisest, see näikse nii olevat. Imestada pole siin midagi: seni kuni püsib eramajandus, ei tõi riigivõim selle oma sundkorraldustega kuigi sügavalt vahele segada.

Sellest on aeg nüüd järeldusi tõmmata. Riiklikust reguleerimisest on pettumusi olnud — kindlasti sellepärast, et selle mõju on mitmeti üle hinnatud. Nüüd tuleks riiklikule reguleerimisele leida säärased piirid, kus see võib praeguses olukorras anda tõhusaid tulemusi (nagu korteripoliitika, sotsiaalpoliitika, osalt väliskaubandus, tööturu korraldamine jne.); kuid riigivõimu poolt tunnustatud, seni aga ellu viimata jäänud rahva elatustaseme tõstmise suur eesmärk on teostatav vastavalt rahva vajadustele ja tema töö väärtusele rahva enese vaba isetegevuse teel kutseühingulisel alal. Kuni tõkkes on siin kõrvaldamata, kestab rahva vaesus ja kapitali väljavool. See olukord toob kahju tööliskonnale ja rahvamajandusele ning lõppude lõpuks ka riigile.

Kutseühingute esindajate nõupidamisi seoses kutseühingute ümberkorraldamisega

Kuna seoses uue kutseühingute seaduse rakendamise, seisab ees kutseühingute ümberregistrimine, pöördusid mitmed kutseühingud Tööliskoja poole, paludes astuda samme, et ümberregistrimisel arvestataks organisatsioonide endi soov ning säilitataks elujõuliste organisatsioonide iseseisvus.

Tööliskoda kutsus küsimuse selgitamiseks kokku üleriikliku ulatusega ja Tallinna kutseühingute esindajate nõupidamise, mis toimus 16. jaan. 25 organisatsiooni esindaja osavõtul.

Küsimus tekitas rohkesti sõnavõtte, kusjuures oldi üksmeelselt seisukohal, et kutseühingute arengule ja elujõule on kahjulik, kui nende liitmine või lahutamine toimub sunduslikult organisatsioonidest väljaspool valminud kava kohaselt, ilma et see ümberkorraldus oleks tingitud organisatsioonide eneste praktilistest vajadustest; on näit. karta liikmemaksude langemist nõrgema liituja tasemeni jne.

Nõupidamine võttis vastu otsuse, et kutseühingute seaduse rakendamisel kutseühingute lahutamise ja liitmise küsimused peavad lahenuma vabatahtliku kokkuleppe alusel ning et sellele vastavalt peavad jääma tegutsema organisatsioonide eneste soovide kohaselt järgmised üleriiklikud liidud ja ühingud, kuhu kuuluksid kohapealsed organisatsioonid ühingutena või osakondadena ja kohalikud üldühingud:

Trükitööliste Liit, Tekstiiltööliste Ühing, Rätsepatööliste Liit, Nahatööliste Liit, Kaevandustööliste Ühing, Raudteetööliste Ühing, Raudtee Liinitööliste Ühing, Meremeeste Ühing, Autojuhtide Ühing, Omavalitsustööliste Ühing, Metallitööliste Ühing, Toidu- ja Maitseainetetöölise Ühing, Ehitus- ja Puutööliste Liit, Keemia- ja Paberitööliste Liit, Transporditööliste Liit, Klaasipuhujate Ühing, Elektrike Ühing, Mööbelseppade Kutseühing, Kullaseppade Ühing, Restoranteenijate Ühing, Äri- ja Kontoriteenijate Ühingute Liit, Ahjutööliste Ühing, Pärnu Töölisühing, Kunda Töölisühing, Narva-Jõesuu Töölisühing, Viljandi Töölisühing, Türi Töölisühing, vähemad erilmega mitmesugused üleriiklikud kutseühingud, nagu metsapraakrid, juukselõikajad j. t.

Selle nimekirja täiendamiseks ja täpsustamiseks ja vastavate sammude astumiseks ametiasutustes valis nõupidamine toimkonna 7 tähtsama kutseorganisatsiooni esindajast.

24. jaan. käisid Sise- ja Sotsiaalministeeriumis Trükitööliste Liidu, Tekstiiltööliste Ühingu ja Raudtee Liinitööliste Ühingu esindajad, kes esitasid kutseühingute nõupidamise volitusel märgukirja kutseühingute põhikirjade ümberregistrimise asjus, milles tähelepanu juhiti sellele, et organisatsioonide sunduslik liitmine või lahutamine võib tuua tulemusi, mida organisatsioonidest väljaspool seistes on raske ette aimata; siin on näit. üheks oluliseks momendiks lahkumine liikmemaksude tasemes, mis olenevad omakorda ka ühingu liikmete kujunemisest ja vastava tööstusharu või kutseala palgatasemest. Liitumisel langevad liikmemaksud paratamatult nõrgema liituja tasemele, hävivad senised toetuskassad jne. Tuleb silmas pidada va-

jadust säilitada erilist tööoskust nõudvatele kutseile iseseisva organiseerimise võimalusi, mis on üheks oluliseks momendiks kutse-eetika arendamisel, vastavalt nõudeile, mis eriti viimasel ajal on leidnud suuremat rõhutamist seoses Tööstusliku kutseoskuse seaduse valmimisega.

Koos nende põhjendustega esitati ka nende kutseorganisatsioonide nimestik, mis kutseühingute nõupidamise seisukoha kohaselt peaksid jääma tegutsema kutseühingute seaduse rakendamisel. Kutseühingud on arvamisel, et selle seisukoha arvestamise puhul oleksid välditud tarbetud hõõrumised seaduse rakendamisel ning ühtlasi oleks tee lahti kutseühingute organisatsioonilise võrgu edasiseks väljakujunemiseks esilekerkivate vajaduste ja võimaluste kohaselt.

Siseminister, tutvunud kutseühingute seisukohadega, tähendas, et ta püüab arvestada esitatud kava, kusjuures küsimuse lahendamine sünnib enestemõistetavalt kooskõlas sotsiaalministri seisukohadega. Küsimus ei ole aga tema arvates eriti kiire, kuna ligemal ajal on vaevalt oodata normaalpõhikirjade kinnitamist, sest valitsusasutused on praegu liigselt koormatud seoses tähtsama seaduseandlusega ja eelarve vastuvõtmisega. Vahepeal võivad kutseühingud arendada oma normaalset tegevust praeguste põhikirjade alusel. Lõpuks vahetati mõtteid ka selle üle, et välismaalastest meistrite käitumine töölistega jätab palju soovida. Minister tähendas, et põhjendatud kaebuste esitamisel võidakse vastavate meistrite vastu rakendada administratiivvahendid.

Ka Sotsiaalministeeriumis lubati tõsiselt arvestada kutseühingute poolt esitatud seisukohti.

6. veebr. toimus Tööliskoja uus üleriiklike ja Tallinna kutseühingute esindajate nõupidamine 20 org. esindaja osavõtul.

E. Trükitööliste Liidu sekretär A. Offenbach esitas nõupidamise aruande kutseühingute valitud toimkonna poolt ministeeriumide astunud sammudest.

Pärast läbirääkimisi võeti täiesti üksmeelselt vastu järgmine otsus:

Nõupidamine leiab, et kutseühingute seaduse rakendamisega tegelevail asutusil ja organisatsioonidel tuleb tegutseda 16. jaan. s. a. kutseühingute nõupidamisel vastuvõetud otsuste kohaselt. Kutseühingute ümberregistrimisel tuleb arvestada kutseühingute esindajate poolt ministeeriumidele esitatud ühingute nimekirja ja märgukirjas esitatud seisukohti.

Nõupidamisel arvustati teravalt Käsitööstuskoja algatust rätsepa-, kingsepa-, rõivaõmblemise-, naha- jne. tööalade hooajalisteks töödeks arvamiseks. Võeti vastu resolutsioon:

Nõupidamine protestib Käsitööstuskoja algatuse vastu muuta rida kehtivaid sotsiaalseadusi, eriti tööaja seadust, tööliste vastuvõtmatal kujul. Vastavail asutusil tuleb kõik sellased ettepanekud jätta tähele panemata ja kehtivad seadused ellu viia.

Lõpuks käsitleti tööandjate praegust palgapoliitikat, mis leiti aastate vältel mitte sugugi olevat muutunud ja mida iseloomustati ühe tööstus-

ringkondade esindaja ütlusega: „Töölilistele jätkub palgast enda ülalpidamiseks. perekond — see on juba hoolekande küsimus.“ Otsustati nõuda, arvesse võttes majanduselu clavnemist ja et reaal-

teenistus ametlikel andmel 1938. a. lõpul 1935. aastaga võrreldes meestel oli jäänud muutmatuks, naistel aga isegi 2 punkti võrra langenud, üldist palkade kõrgendamist.

Kutseühingulise töö praktilisi ülesandeid

Tööliskoja ringkiri kutseühinguile

Tööliskoja korraldusel toimus üleriikliku ulatusega ja Tallinna kutseühingute ja töölisvanemate-usaldusmeeste nõupidamine. Sel nõupidamisel püüti otsida teid palgaaktsioonide ettevalmistamiseks ja tööliliste huvide kaitseks ratsionaliseerimise puhul.

Sõnavõtjad nõupidamisel leidsid üksmeelselt, et praegu on viimane aeg nende küsimuste konkreetseks käsilevõtmiseks. Juhiti tähelepanu sellele, et tööliliste olukord kipub viimasel ajal järjest halvenema. Kuna elukalliduse tõus kestab, on palgatõus hoopis vaibumas. Töötülide Lahendamise Komisjoni viimased otsused näitavad, et ei saa kuigi suuri lootusi panna sellele, et komisjon tuleb tööliliste nõudmistele palgatõstmise alal ka piiratud ulatuses vastu. Ratsionaliseerimise abil püütakse aga iga töölilise maksetava sendi eest võtta temalt ikka rohkem ja rohkem tööpingutust, ja nii kujuneb olukord mõnes käitises sellaseks, et tööpinge ja tööviljakus tõusevad, teenistus aga langeb.

Vastavalt sellele arutati nõupidamisel praktilisi võimalusi, mida kutseühingud võivad praeguses olukorras kasutada palgaolude korraldamise alal. Siinjuures oli lähtekohaks kaalutlus, et ei ole võimalik jääda ootama, kuni parandatakse vastavad seadused või kuni tõuseb organiseerimise protsent, vaid organiseerimine hakkab tõusma selle järele, kui võrd aktiivselt ja edukalt kutseühingud tegutsevad tööliliste olukorra parandamisel, ja hoolimata sellest, et töötülide lahendamise kord ei ole kutseühinguile soodus, leidub tegutsemistahte puhul vägagi palju tegevust. Et see tegevus võib olla küllalt viljakas, tõestavad näit. trükitööliliste ja rätsepatööliliste vastavad kogemused, kes saavutasid oma kutseühingute kaudu kaunis suure edu palgaolude parandamisel, ilma et Töötülide Lahendamise Komisjon oleks asjasse segatud. Nõupidamine jõudis otsusele, et kõne alla tulnud praktilised tegutsemisvõimalused kui ka vastavad ülesanded ühingu seesmise töökorralduse alal peaksid tulema igas ühingus tõsiselt arutusele ja kaalumisele.

Need võimalused oleksid peamiselt järgmised:

I. 1) Üksikute käitiste töötülide ühtlustamine üle tööstusharu—nõudmistele sisu kui ka töötüli alustamise aja mõttes: seega oleks sisuliselt saavutatud kutseühingu poolt juhitud palgaolude ja töötingimuste korraldamine ületööstusharulisel ulatusel praeguse töötülide lahendamise korra raamides. See aktsioon tooks suuremaid tulemusi, kuna üksiku käitise töötüli puhul pidurdab palgatõstmist võrdlus teis-

te käitiste palkadega ja kuna ühtlane ja organiseeritud aktsioon iseenesest tõstab tööliliste nõudmistele kaalu.

2. Töötülide juhtimine neis käitistes, kus palgad on eriti madalad — palgaolude ühtlustamise suunas ülespoole. Sellaste tülide puhul on loota komisjoni tavalisest suuremat vastutulekut. See annaks ka tõuget vastavale käitisele tööliskonna organiseerimisele ja tihedamale liitmisele kutseühinguga.

3. Väiksemate (vähem kui 25 töölilist) käitiste töötülide puhul avaneb ka praeguse töötülide lahendamise seaduse alusel kutseühingul võimalus võtta enda peale tööliliste esindamist töötüli ja Töötülide Lahendamise Komisjoni.

4. Ratsionaliseerimise puhul töölisvanemate ja töölisnõukogude abistamine ja vastavate ettepanekute koostamine tariifide, tööaja ja muude töötingimuste suhtes.

5. Ületööstusharulisel aktsioonid tööliliste huvide kaitseks ratsionaliseerimise puhul vastavalt p. 1 ja p. 4 all märgitule.

6. Ühislepingute taotlemine: kui ühing näitab oma jõudu ja mõju ületööstusharuliste aktsioonide kaudu, võib kujuneda reaalsemaks ka ühislepingu nõudmine. Selleks tuleb püüda võimalikult otsese kokkuleppe saavutamisele kutseühingu ja tööandja vahel, pöördumata tööinspektori ja Töötülide Lahendamise Komisjoni poole. Kuid ka komisjonis võib nõuda kutseühingu esindust ja ühislepingut.

Nende aktsioonide läbiviimiseks peavad kutseühingud ennast ka seesmiselt tugevdama. See seesmine korraldustöö peaks arenema võimalikult tihedama kontakti suunas ühingu ja liikmeskonna vahel. Selleks on nõutav:

II. 1. Tihedam koostöö töölisvanematega nii töötülide juhtimisel kui ka ühingu organiseerimistöös, käitiste tööliskonna poolehoidu ja usalduse võitmiseks ja ühingu tegevuse kooskõlastamiseks käitiste tööliskonna tõelist huvidega ja tahtega.

2. Usaldusmeeste kaadri väljaarendamine töölisvanemate kaasabil.

3. Ühingu rahandusliku seisukorra tugevdamine, eriti toetuskassade väljaarendamine.

4. Liikmeskonna kultuurilise isetegevuse arendamine (klubitegevus, näite-, õpi-, spordiringid jne.).

5. Töötava noorpõlve kaasatõmbamine.

Selle laialdase tegevuse puhul on Tööliskoja kohuseks olla igal ajal kutseühingute käsutuses, kaasa aidates nende selgitus- ja haridustöös, kaasa töötades palganõudmistele põhjendamisel, majandusliku olukorra ja käi-

tiste kandevõime selgitamisel, tariifide, ühislepingute ja muude ettepanekute koostamisel.

Üleriikliku ulatusega ja Tallinna kutseühingute ja töölisvanemate-usaldusmeeste nõupidamise ülesandel palub Tööliskoda ülalloodud ettepanekud läbi arutada nende prak-

tilise teostatavuse seisukohalt, vastavalt olukorrale tööstusharus ja ühingus.

Loodame, et kutseühingute ja töölisvanemate koostöö kaudu suudab töölkond asuda tegelikule edukale tööle oma palgaolude parandamisel.

Kutseühingute olemus ja kujunemine

Tööturul seisavad vastamisi palgatöölised kui oma kauba — tööjõu — müütajad selle ostjatega, ettevõtjatega. Nendevaheline võitlus tööjõu pärast on tavaliselt suuremal või vähemal määral terav, sest võitluse tulemusena määratakse kindlaks töölise ainus sissetulekuallikas — palk. Juba varakult leiti, et hulkade ühinemine mitte ainult ei liida, vaid mitmekordistab jõudusid. Nii tekivad kutseühingud, kellel õnnestub korraldamatuid töölishulki kasvatada teadlikeks ja distsiplineeritud organisatsioonide liikmeiks.

Kutseühingulise liikumise olemuse kohta on kaaks erinevat teooriat. Vanem teooria, mida esitleb Lujó Brentano oma töis, arvab, et ühes suhtes on tööjõu, kui kauba, müütajad halvemas seisukorras kõigist teistest kaubapakkujast: tööjõu pakkuja on ainus, kes ei või oodata, ta peab vastu võtma iga pakutud hinna, et võida elada. Võitlus tööturul ei toimu nagu hariilikult kahe võrdse lepingu poole, vaid kõhu ja rahakoti vahel. Kutseühingute ülesandeks on kõrvaldada seda töölise nõrkust. Kutseühingud kindlustavad oma liikmeile töölepingute sõlmimisel sama seisukoha kui see on teistel kaubapakkujatel turul. Kutseühingute kaudu vähenevad või kõrvalduvad töö kui kauba kahetsetavad omadused. Nii näeb Brentano, vastavalt liberaalsetele põhimõteteile, kutseühinguis sääraseid ühendusi, mille kaudu tõeliselt pannakse kehtima kapitalistlikud võistlustingimused tööturul ja mis seepärast ei ole võõrkehad, vaid loomupärased osad vabamajanduslikus korralduses.

Teine, noorem, teooria leiab esitlemist Götz Briefsi ja Eduard Heimanni töis. Nad ei näe kutseühinguis vaba turumajanduse arendit. Kutseühingud taotlevad töölise omavahe-

lise võistluse kõrvaldamist, konkurentsi põhimõtte vältimist ja kapitalistlikule palgasüsteemile põhiliselt võõra turukorralduse kujundamist. See teooria lähtub tõsiasjast, et tööjõud, mis kaubana esineb, on sel määral inimesega seotud, et kapitalistliku palgasüsteemi läbi tööline surutakse inimeste ringist kauba tasemele. Sellekohaselt kutseühingud on kaitsevahendiks inimliku tööjõu kaubastamise vastu, kaubastamise vastu, mis ohustab töölise elatist, väärikust ja kultuuritaset. Töölise kui inimese väärikuse ja väärtuse tõstmise on põhiline eetilise taotlus, mis on omane kutseühingulisele liikumisele. Kutseühingute majanduslikes ülesandeks ei tühjendu veel nende olemus. Kutseühingute kaugemaks eesmärgiks on uue väärtuste süsteemi teostamine elu kõigil aladel.

Täpsemal vaatlusel ilmneb, et need teooriad ei ole vastuolulised, vaid nad vastavad kutseühingulise liikumise eri arengujärkudele. Esialgu oli tööpoolest kutseühingute esmajooneliseks ülesandeks kõrvaldada üksiku töölise nõrkust tööturul. Hiljem, kui töölisele oli kindlustatud teatud avarus elatiseks, suundusid kutseühingute taotlused töö sarnastamise kõrvaldamisele teiste kaupadega, et pääseks kehtima töö tihe seotis selle inimlike kandjatega.

Kutseühingud on läbi elanud pika ja võitlusrohke mineviku. Nende õigusliku aluse — koalitsiooniõiguse, s. o. ühine misvabaduse — kujunemine ei ole olnud ühtlane. Koalitsiooniõiguse all mõistetakse samal kutsealal või samas tööstusharus tegutsevate isikute õigust koonduda ühinguise ja liitudesse kutsealaliste küsimuste käsitlemiseks. Inglismaal esinevad kõigepealt töölise püüded majanduslike võitlusorganisatsioonide loomiseks. Nende püüete vastu pöördub 18. sajandil

ja 19. sajandi algul kõigile töölisühendustele vaenulike valitsuste poliitika. 1799. a. ähvardati kriminaalkaristusega tööliste liitumist palgaolude parandamiseks. Ometi ei suudetud täielikult maha suruda kutseühingulist liikumist. Pöördepunktiks koalitsiooniõiguse seisukohalt on 1824. a. Ühinemiskeeld kaotatakse, teatav ühinemisvabadus jääb siitpeale kindlustatuks, kuigi juba 1825. a. kutseühinguid alistatakse teatavatele uutele kitsendustele. Alles 1871. a. saavutasid kutseühingud Trade Union Act'iga täielise õigusliku tunnustuse, olles võidelnud aastakümneid selle eest. Neli aastat hiljem kõrvaldati ka palgavõitlusi tokestavad kriminaalõiguse sätted, millega olid loodud kõik õiguslikud eeldused kutseühingulise liikumise õitsenguks.

Saksamaal kehtis 19. sajandi keskpaigani vali ühinemiskeeld. 19. sajandi 60. aastatest alates aga hakkasid üksikud Saksa riigid tunnustama koalitsiooniõigust. Austrias pandi kehtima ühinemisvabadus 1870. a. seadusega.

Ühinemisõiguse saavutamine on pika arengu tulemus. See areng on üldiselt jaotatav kolme järku. Esimeses järkus kutseühingud on karistuse ähvardusel keeldud. Kutseühingud hakkavad tekkima ja kutseühingute mõte liikuma sõltuva palgatööliskonna tekkimisega vabrikutööstuse kujunemise tagajärjel. Valitsevate klasside sotsiaalsed huvid pöördusid vihaselt ühinemise

mõtte vastu. Majanduslik liberalism näis kindlustavat parima vahendi üksiku töölise väljakurnamiseks, millele vastupöörduvat ühinemismõtet tööandja tõrjus tagasi kui oma vabaduse kitsendit. Teises järkus ühelt poolt vabast töölepingust õnnistuse mittesaabumine ja teiselt poolt tööliste ühingute pidev kasv, hoolimata keeldudest ja takistustest, kaasab ühinemiskeeldude pehmendamise. Selgub, et üksiktööline on täiesti võimetu suhteis tööandjaga ja et suurtööstuses tööolud on sedavõrd sarnlevad, et vajavad kollektiivset normimist. Polnud enam mõtet säilitada keelde, missuguseil puudus toime. Ometi ei leia ühinemisõigus veel mitte tunnustust, kuigi ka mitte keel mist, eriti tööstuses. Ühing on küll vaba, kuid lindprij. Tõeline ühinemisõigus tuli alles kätte võidelda. See võitlus jõudis üldiselt lõpule maailmasõjale järgnenud revolutsioonilainetes, milles töölised etendasid otsustavat osa, ja ainult kaasaegsed reaktsiooni edusammud on suutnud teda osalt purustada. Kolmanda järkus niisiis ühinemise õigus on üldiselt tunnustatud ja kutseühingud on muutunud kaasaegses ühiskondlikus korralduses jõuks, mil lasub rohkete ühiskondlike ja õiguslike funktsioonide täitmine. Peale muu aga kutseühingud on muutunud uue ühiskondliku korralduse kandjaks, korralduse, mis tõuseks üle üksikisiku ja arvestaks esijoonel kollektiive ja ühistahet.

Majanduslik ringvaade

„Konjunktuur“ Bedaux-süsteemist.

Konjunktuurinstituudi häälekandja nr. 47/48 ilmus U. Toovere sulest ülevaade Bedaux-süsteemist ning sellega ühes ka mõningaid märkmeid süsteemi rakenduse kohta A/s. A. M. Lutheri käitises. Muuseas on peatatud ka tööliskonna etteheidetel Bedaux-süsteemile (lk. 571—2). Arusaamatuse ja selgusetuse kohta süsteemi rakendamisel leitakse, et siin on tööliste väited põhjendatud ning et siin lahendus seisab selles, et tööliskoogu hoitakse kõikide küsimustega kursis nii, et töölisvanemad jääksid m.-õ. vahetalitajailks tööliskonna ning Bedaux-büroo vahel.

Tööliste nõuete kohta kategooriate muutmise asjas öeldakse, et nende küsimuste la-

hendamine (nagu töötasu kõrgus üldse) ei oleme süsteemist enesest, vaid muudert tegureist (s. o. poolte jõuvalhekorrast).

Kolmanda vastuväitena on toodud töötasude kämpimine vastupidiselt lubadustele. Sel puhul leiab kirjutuse autor, et see põhjus peitub tavaliselt selles, et insener-jaoskonna juhataja, tehes tööprotsessis muutva korralduse, jätab sellest Bedaux-büroo informeerimata. Kui siis B-väärtust hiljem tagantjärele hakkatakse muutama, on muudatus tööprotsessis töölise poolt juba unustatud. Autor ei maini, kas selle põhjuse kõrval esineb ka teisi, nagu tööprotsessi tegelike ja näiliste muutuste kasutamine töölise teenistuse allasurumiseks. Kuna puudub töölise kontroll Bedaux-süsteemi rakendamisel, on need

nähted täiesti võimalikud. Ega asjatult puudu usaldusõhkkond tööliste ja tööandja vahel (ja usaldusõhkkonna puudumist tunnustatakse ka kirjutuses).

Oleks väga huvitav ja tooks rohkem selgust, kui A/s. A. M. Luther lahkesti avaldaks andmeid ühelt poolt tööliste teenistuse ja teiselt poolt tööliste tööviljakuse arenemise kohta, eriti 1938. a. jooksul.

Tekstiiltöösturid palgaoludest.

Äsjailmunud Üleriikliku Tekstiiltöösturite Ühingu aastaraamatus II püütakse selgitada tööliste palgaolusid. Kuna ajalikke põhjendusi tööliste madalate palkade õigustamiseks on raske ette tuua, tullakse seal välja säärate argumentidega, mida on parima tahtmise juures raske tõsiselt võtta. Seal on öeldud näit.: „Tööpalga osa kauba hinnas on meie vabrikuis peaaegu sama mis inglise vabrikuis, ometi meie kangrud aga teenivad selle juures märksa vähem. Raskuspunkt ei seis seega kangrute töö hindamises, vaid töökoormatuses ja produktiivsuses.“ Ja edasi „tehakse selgeks“, et inglise palgad on seepärast kõrgemad, et seal töötatakse 6-el teljel!

Siin on esimene küsimus, miks ei saa need Balti Puuvillavabriku kangrud, kes on sunnitud töötama 6-el teljel, inglise tööliste palku. Selle vastu on toodud väide, et meil tarvitatakse enam lisaõudu, ja sellele tuleb meil maha arvata kangrute tasust 15%, Inglismaal aga kõigest 1%. Tegelikult on olukord küll nii, et just tööajatuks, s. o. lisaõu rakendamise, alal oleme muu maailmaga võrreldes maha jäänud, nagu see selgus eriti Balti Puuvillavabriku töölisanema V. A. d'o tähelepanekuist välismaal. Kuid ka siis, kui see teisiti oleks: kas on 6-el teljel töötajate palgad ainult 14% madalamad Inglise omadest? Võiks rahulikult öelda, et see vahe on vähemalt kahekordne.

Edasi: tööpalga osa kaubahinnas olevat meil ja Inglismaal üks ja sama. Meil on tööpalga osa tekstiiltööstuse netotoodangus umbes 30%, Inglismaal aga igatahes üle 50%. Selle kohta loodame tuua teine kind täpsemad andmeid. Mis aga eriti huvitav: kui töösturite jutt peaks õige olema, ka see tähendaks, et nende kasud on ülemäära suured: Inglise tööstus on ju meie omaga võrreldes arenenum, seega ka kapitali kulud suuremad, — eriti võrreldes meie suurtööstustega nagu Balti, Krenholm, kus kapitalikulud on tegelikult suurtest kasudest ammugi kaetud. Meil võib sellega tööpalga osa kaubahinnas olla märksa suurem kui Inglismaal, ja töösturite kasud ei jää seejuures siiski Inglise tasemest maha.

Sääraseid näiteid võib tuua veel palju. Ühes asias võib olla päri: et võrdluse aluseks võtta Inglise palgaolud. Ärgu töösturid siis vastu vaielda, kui selgub, et töölistel on selle võrdlusega tósi taga.

Kuhu lähed, suurtööstus?

Selle pealkirja all avaldas „Uus Eesti“ juhtkirja Ü. Maramaa sulest, milles öeldakse ettevõtliaskonna aadressil palju kibedat tött. Ü. Maramaa kirjutab, et mõõduandvaim grupp Eesti suurtööstureist on kaugel sellest, et ilma valusa kriitikata saaks kiita heaks töösturite teguvust kogu rahvama-janduse terviku huvide seisukohalt.

Eesti suurtööstus oma mõjuvamas osas ei ole viimase aja sünnitus vaid juba vana tööstus. Vanade tööstusettevõtetele suhtutakse harilikult ikka teatud lugupidamisega, hinnates nende pikka püsimist ja selle aja kestes saavutatud kogemusi. Ent seejuures eeldatakse, et need vanad tööstusettevõtted on täisväärtuslikud osad ka moodsas majandusstruktuuris ning on hoidnud oma võistlusvõime vajalisel kõrgusel, sammudes pidevalt kaasa elu arenguga. Eesti n.-n. vana suurtööstus siiski on jäänudki vanaks, ilma et kümnete aastate jooksul seal olnuks märgata muudatusi eluga kaasasammumise suunas. Mitmete mõõduandvate ettevõtete organisatsioonilises korralduses, samuti ka tehnilises varustuses, ei ole uuendatud peagu mitte midagi nende omadest ülesehitamise ajast saadik. Ainult masinad jäävad aast-aastalt vanemaks ja dis-tants tänapäeva nõuete ning ettevõtte seisukorra vahel muutub üha suuremaks.

Imestame tihti, et Eesti suured ettevõtted ei jakska välisturgudel võistelda kuigi töötasude tase on meil tunduvalt madalam kui mujal. — Siin on palju põhjusi. Esmajoones juba suure osa ettevõtete masinate koosseis ja tehniline seisukord ei luba toota võistlusvõimelisi kvaliteetkauba; teiseks puudub paljudel ettevõtetele kiilaldasel kõrgusel seisev tehniline personal, kellele oleks antud võimalus pidevalt tutvuda uuendustega, värskete leiutustega, tootmiskorraldustega, uudistoodetega jne. Majandusliku arengu esirinnas sammuvais mais. Edasi tahaksime märkida mitmete suurettevõtete juhtkonna juures silmator-kavat mugavust ja passiivsust, kuna ei tuntagi erilist vajadust edasi püüda. Valus küsimus on vanade suurtööstusettevõtete tööstuskulude asi. On ka üles puhutud kuluosi teatud ettevõtete bilansides. Neid leiame peamiselt hiigelamortisatsioonide näol, kus amortiseeritakse omaaegse kuldbilansi seaduse alusel üle tegeliku väärtuse hinnatud aktiivosi. Mõnes ettevõttes koormab kalkulasiooni jällegi mittetöötavate aktiivate osa (kui osa vabrikust seisab pidevalt), mis on mõnel puhul mitu korda suurem tegelikult töötavast vabrikuosast ja mida siiaamaani truuult amortiseeritakse iga aasta, kuigi masinate ea ja amortisatsiooni protsendi võrdlemine lubab eeldada, et need peaksid olema juba ammu amortiseeritud.

Vananenud tootmisvahenditega, suurte tööstuskuludega ja võistlusvõimelt nõrgad ettevõtted lõikavad oma profiidi aga sisetunult, mis on nende ettevõtete tegevuse võimaldamiseks kaitsitud kõrgete tollidega välismaa võistluse eest. Kaitsetoilide vastu põ-

himõtteliselt ei ole mingit põhjust rääkida, kuna nad on tarvilised vastukaaluks välismaistele dump'inghindadele, mida tarvitatakse praegu väga paljudel aladel. Siiski on ka kaitsetollide kõrgusel omad piirid ning kui need muutuvad mõnel ajal liig kõrgeks, siis ongi tulemuseks nähe, et vastav tööstusharu kaotab igasuguse huvi kulutuste tegemisele ettevõtte moderniseerimiseks ja ta võistlusvõime parandamiseks.

Siinkohal ei saa lõpuks minna vaikides mööda ka ühe osa suurtööstuse juures tekkinud muljest, et seal puudub üldse positiivne tahe kujundada oma ettevõtteist seda ülitähtsat tegurit, mida võistlusvõimeline tööstus tähendab iseseisva riigi rahvamajanduse ülesehitamisel. Ettevõtja ülesanne ei ole, kui ta tahab olla oma seisukohta vääriv liige tänapäeva ühiskonnas, mitte hoolitseda ainult oma sissetulekute kasvamisest, vaid õige ettevõtja kohus on rakendada kõiki vahendeid, niipalju kui see temast oleneb, rahvamajandusliku produktiooni tõstmiseks, väljarendamiseks ja kogu rahvamajanduse ülesehitamiseks. Kui võime siiski näha, et tegelikult mõnel pool ollakse äärmiselt kitsi kapitali investeerimisel, sest vastu aga püütakse olemasolevaist ettevõtteist niipalju raha välja tõmmata ja kõrvale panna kui vähegi võimalik, ning sel moel ettevõtete rahanduslikesse raskustesse sattumisel loostakse otsekohane riigi juure, et see leidku vahendeid, kuidas ettevõtte võiks jälle edasi elada (muidugi väljaaatega sealt siia veel uusi summasid välja võtta) — siis ei saa kuidagi asuda seisukohale, et säärasel tegevusel oleks midagi ühist nende sühitidega, mis kannavad rahvamajandust. Väga tuttavad on lood, kuidas omal ajal käidi mõnede ettevõtete poolt riigipangast krediite nõutamas tööliskonna lahtilaskmise ähvardusel. Ega nüüdki puudu säärased katsed ja kavatsused.

Kuhu lähed, Eesti suurtööstus, sel viisil? Kas see ilmne ebakooskõla rahvamajanduslike huvide ja tähtsa osa suurtööstuse seisukorra ning tegevuse vahel ei ole selgeks määrgiks, et suund on läinud valele poole ja aeg oleks võtta uus kurss? (Meie sõrendused.)

See kirjutus näitab, et mitmedki asjaolud, millele töölisorganisatsioonid on aastate jooksul juhtinud tähelepanu, leiavad nüüd laiemat tunnustust. Jääb järele ainult küsida: milles on selle olukorra põhjus? Miks on meie ettevõtjad nii laisad, kui mujal maailmas nad on ometi püüdlikumad, ja kui kogu moodne tehnika areng öeldakse olevat ettevõtjaskonna teene? Kuid mujal tegetsevad ettevõtjad n.ü. piitsa all, mis sunnib neid mõtlema tehnilisele edule oma tulude tõstmiseks: selleks piitsaks on ühelt poolt nende omavaheline võistlus ja teiselt poolt tööliste vaba palgavõitlus, mis sunnib ettevõtjaid maksma kõrgeid palku ning hoidma tööstust vajalisel kõrgusel. Meil on omavaheline võistlus tihti nõrk või üldse puudub, ja teine võimas piits — vaba palgavõitlus — seda meie ettevõtjad viimasel ajal üldse ei tunne, osalt töölisorganisatsioonide nõrkuse, osalt muude põhjuste tõttu. Kuni see nii kestab, ei ole oodata suurt paranemist ka suurtöösturite teguviisis, — riigivõimu organid üksi ei saa ettevõtjate piitsutamiseiga igatahes toime ja suured lootused igasuguste ratsionaliseerimise komiteede peale võivad kergesti lõppeda niisama suurte pettumustega.

A. Renning.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud tööliste kaitseks.

Kangrute tööpinge arstliku uurimise korraldamiseks esitas koda koos E. Haigekassade Liiduga märgukirja sotsiaalministrile. Märgukirjas juhiti tähelepanu sellele, et olukord tööpinge alal ei muutu normaalseks, kui see jääb tööandja ja iga üksiku töölise vaheliseks asjaks. Riigivõim ei tohi lubada ebatervislikke töötamisviise, kuigi töötajad ühel või teisel põhjusel sellega nõustuvad. Küsimus on seda tähtsam, kuna on karta, et tööliste tervise õnestamine üleskrõvitud tööpingega laieneb kogu tekstiiltööstusele, mis on tööliste arvult üks suurimaid. Riigivõim on selles olukorras kohustatud aegsasti ja otsustavalt välja astuma tööliskonna tervise kaitseks.

Selleks on eeskätt vajaline, et tööpinge ebatervislik iseloom oleks arstide poolt kindlaks tehtud, arvestades inimorganismi normaalsvõimeid ja töötamistingimusi käitises, milles on vajaline korraldada kangrute tööpinge arstlikku uurimist komisjoni poolt, mis koosneks haigekassade arstidest.

Tööliskorterite laenufondi seaduse asjus koja juhatus alljärgnevate seisukohtadele:

Laenuantakse korteriühingute või kutseühingute või üksikuile töölisele vähimalt 20% ulatuses kavatsitava ehituse väärtusest.

Laenusajaile, kellel on 3 last, antakse laenu vähimalt 30%, ja neile, kel on 4 või rohkem last, vähimalt 40% ulatuses kavatsitava ehituse väärtusest; samal alusel arvestatakse ka korteriühingute liikmete laenu

Laenusajaile, kelle kuuteenistus on alla 100 krooni, on vastav minimaalprotsent 10 võrra suurem.

Fondi valitsemiseks luuakse Pikalaenu Panga juures fondi komitee, kus oleksid esindatud Tööliskoda ja E. Töölisühingute Kesklit.

Laenu andmisel võidakse fondikomitee poolt püstitada minimaalnõuded korteri pindala, õhukubatuuri ja muude ehitustehniliste ja korteri tervishoiulike nõuete alal.

Tööandja poolt laenu andmine ei tarvitse olla seaduses fikseeritud fondist antava laenu eeldusena.

Tööandja ei või olla laenu saajaks.

Tööturu korraldamise küsimusi. Teatavasti on Vabariigi Valitsuse otsusega nende küsimuste selgitamine ja vastavate ettepanekute tegemine tehtud ülesandeks Ratsionaliseerimise Komiteele, mille töödest võtab osa ka Tööliskoda esindaja. Ühenduses sellega püstitas Tööliskoda juhatus järgmised seisukohad:

1. Töötuse ulatuse ja struktuuri selgitamisel ei saa lähtuda tööbörside andmestikust, kuna see on puudulik. Tööliskoda ankeedis tööturu olukorrast 1937. a. algul küsimusele, kas kasutatakse tööbörsi vahetalitust, on 128 vastusest ainult 9 jaatavat vastust. Praegu tuleb kiireks orienteerumiseks kasutada andmeid töötajate arvu liikumise kohta, mis näitavad suurtööstuses töötajate arvu vähenemist 1.266 võrra ajavahemikul 1. XI 37 — 1. XI 38. Sellele lisaks tuleb arvestada, et ka läinud aastal oli meil töötute tegelik arv märksa suurem tööbörside statistika poolt näidatud arvust.

2. Tööturu korraldamise juures tuleb silmas pidada töötuse struktuuri, s. o. töötajate jaotust vanuse, soo ja tööala järgi, ning sellele vastavalt korraldada avalikke töid.

3. Eriti tuleb arvestada ratsionaliseerimise, nimelt suurenenud tööpinge, mõjutustega, mille tõttu: a) on oodata tööstuste töömahu vähenemist, seega tööpuuduse teravnemist, b) vabanevad töölt peamiselt vanemad töölised, kelle töölevõtmiseks teistes käitistes ei ole väljavaateid.

Tööturu korraldamist tuleb seepärast kooskõlastada riigivõimu reguleerivate sammudega vanemate töölise kaitseks ja vajadust mööda ka ratsionaliseerimise pidurdamiseks.

4. Konjunktuuri muutuse tõttu on paratamatu avalike tööde krediitide tõhusam suurendamine, võrreldes eelmise aastaga.

5. Krediitide kasutamist tuleb kontrollida, et omavalitsus ei kasutaks neid oma tavaliste tööde teostamiseks ja et selle juures ei tuleks ette püüet vanematest inimestest lahtisaamiseks, nagu see on seni ilmsiks tulnud.

6. Töötuse pehmendamiseks ja konjunktuuri üldiseks elustamiseks on praeguses olukorras otstarbekohasemaks mooduseks riigi ja eramajanduse ressurside mobiliseerimine laialulatusliku ehituspoliitika teostamiseks korterikriisi vastu võitlemise suunas.

Haiguskindlustuse ümberkorraldamise asjus esitasid töövõtjate ja

haigekassade keskorganisatsioonid märgukirja peaministriile. Märgukirjas nõuti, et uue haiguskindlustuse seaduse koostamisel jääksid püsima need põhilased, millele on rajatud praegu kehtiv seadus, mille alusel on haigekassad, nagu tõendab seda ka ametlik statistika, seni töötanud korralikult ja suurte tulemustega rahvatervishoiu taseme tõstmisel.

Seisukohad, mida on esitanud Kaubandus-tööstuskoda, Arstide Koda ja Rohuteadlaste Koda, on rajatud kitsaile kihi- ja teenistushuvidetele ega ole meil ega mujal haiguskindlustuse teostamisel leidnud toetamist, vaid osutuvad kahjulikuks rahva tervishoiule ja ka ebaõiglaseks haigekassaosalistele.

Liht-, ehitus- ja kaupade käsitlemise käitiste töölise keskmiste palkade korrigeerimiseks 1939. aastaks esitas koda koja valijailt saadud aruannete ja kutseühingute andmete alusel ettepanekud jaoskondade kindlustusameteile.

Sihtasutuse „Tallinna Rahvamaja“ põhikirja muutmiseks esitab koda Vabariigi Valitsusele järgmise ettepaneku:

„§ 8. Sihtasutuse nõukogu koosneb järgmistest asutustest ja organisatsioonidest esindajast: Haridusministeerium, Tallinna linnavalitsus, Tööliskoda, Eestimaa Töölisühingute Kesklit, E. Töölismuusika Liit, Eesti Töölis-sporti Liit ja Tallinna Rahvaülikoolide Selts.

Neil asutustel ja organisatsioonidel on sihtasutuse nõukogus kaks esindajat iga asutuse ja organisatsiooni poolt, välja arvatud Haridusministeerium ja Tallinna linnavalitsus, kel on nõukogus kummalgi üks esindaja.“

§ 8 kolmas ja neljas lõige endised.

§ 9 kustutada.

Puuduste kõrvaldamiseks korteriüüride statistika alal esitas Tööliskoda märgukirja Riigi Statistika Keskbüroo direktorile. Märgukirjas juhtiti tähelepanu sellele, et üheks teravaimaks küsimuseks Tallinna töölise elu ka muu elanikkonnas elus on viimasel ajal korteriüüride pidevus, mis tunduvalt ohustab eriti palgaliste elatustaset, kuna üüri osatähtsus elatuskulde on meil niigi suur, ulatudes 25% ja üle selle. Üüride tõusu tulemusel on see % veelgi tõusmas, vähendades rahva ostujõudu teiste elatustarvete osas. Kahjuks ei anna ametlik statistika selle arengu kohta mingit ülevaadet. Elatusmaksumuse indeks, mis koostatakse selles osas Tallinna linnavalitsuse poolt kogutavate andmete alusel, püsib üüride osas eelmise aasta tasemel, seega pole seal tõelist arengut vähimalgi määral tähele pandud. Selles olukorras ei ole imestada, et üürnikud püüavad üüride tõusu tõelist ulatust selgitada omalt poolt kogutud andmetega ning et ka majaomanikud ei julge toetuda ametlikule statistikale, vaid toimetavad omapoolset andmete kogumist. Säärane olukord on ilmselt kahjulik meie statistika prestiižile, kahtlustades avalikkuse silmis eriti elatusmaksumuse indeksi kujunemise aluseid, millise indeksi näjal määratakse reaalpalkade liikumine ning millele peab oma töös tugenema ka Töötülide Lahendamise Komisjon.

Samuti juhtiti tähelepanu asjaolule, et seni ei ole statistika kuukirjas avaldatud andmeid suurtööstuse toodangu kohta 1935. a. ja järgnevat aastate eest. Varemalt toimus nende andmete avaldamine iga-aastaselt, võimaldades orienteerumist sääraseis küsimusis, nagu palgakulu osatähtsus kulude üldsummas ning netotoodangu ja palgasumma liikumise suhe. Kuna need andmed on eriti tööliskonnale suure tähtsusega palgaolude hindamiseks majanduse kaandajõu seisukohalt, oleks tungivalt soovitatav selle andmestiku uuesti avaldamine.

Ratsionaliseerimine teostugu kooskõlas tööturu nõudeiga. Teatavasti on ratsionaliseerimise komitees praegu kaalumisel vastava komisjoni ettepanekud tööturu korraldamise alal. Sel puhul pöördus koda ratsionaliseerimise komitee poole järgmise kirjaga:

„Ratsionaliseerimise liikumise aktiveerimisega Eestis oli Tööliskoda korduvalt sunnitud juhtima riigivõimu tähelepanu neile ohtudele, mis võivad tekkida ratsionaliseerimise kontrollimatul teostamisel palgaolude, tööpinge ja tööturu suhtes. Eriti tuleb arvestada seda, et ratsionaliseerimise üheks otseseks tulemuseks osutub töömahu vähenemine ja tööpuuduse süvenemine, seda enam, et tööpinge tõstmisel vabanevad käitistest enamasti vanemad töölised, kes ei leia endale mujalt rahvamajanduslikult otstarbekat rakendust. Riigivõimu ülesandeks osutub seepärast ratsionaliseerimise arengu õigeaegne ja ettenägelik kooskõlastamine tööturu nõudeiga, millega käiks kaasas kavakindel tööturu poliitika, tööstuse töömahu konjunktuuriliste muutuste tasandamine, töövahenduse aktiveerimine ja avalike tööde korraldamise alal.

Et aidata kaasa ülalmainitud küsimuste lahendamiseks tööliskonna ja rahvamajanduse huvides, taotles Tööliskoda oma esindust ratsionaliseerimise komitees ja võttis osa oma esindaja kaudu komitee juures moodustatud tööturu-komisjoni tööst, esitades ettepanekuid eeltoodud seisukohtade kohaselt. Kuid nagu selgus, lükkati komisjoni poolt kõik Tööliskoda ettepanekud tagasi.

Nende asjaolude tõttu on Tööliskoda sunnitud paluma selgitust, kas ratsionaliseerimise komitee peab vajaliseks nende küsimuste sissevõtmist oma töökavva. Juhul, kui komitee solidariseerub tööturukomisjoni seisukohtadega, ei näe Tööliskoda põhjust oma esinduse taotlemiseks komitees.

Tööliskoda ettepanekuist olgu eriti märgitud järgmised: Rahvamajanduse elustamise fondi tugevdamine reservide kogumiseks konjunktuuriliste tagasilööride puhuks, ratsionaliseerimise protsessi kontrollimine tööturu seisukohalt ja tarbe korral selle pidurdamine, vanemate töölise kaitse vallandamise vastu, avalike tööde kava õigeaegne koostamine, avalikel töödel eeskätt vanemate töölise rakendamine jne.

Kursused.

Möödunud aastaga lõppesid Tallinna töölisanemate üle 3 kuu kestnud kursused. Kur-

suste lõppöhtu oli 30. detsember, mille tähistamiseks oli kursustest osavõtjate poolt korraldatud omavaheline koosviibimine koja ruumes, millest võttis osa üle 50 töölisanema.

Provintsis olid kursused: 1) Turbas, kus 10. detsember, a. kõneles koja asjaajaja O. Mander töölisanemate õigustest ja ülesannetest ning koostööst tööliskonnaga, tööaja ja puhkeaja seadustest ning töölise töölepingu seadusest. 17. detsember kõneles instruktor H. Isküll kutseühingute ülesandeist, töökorraldusest ja töölise ühistegevusest; 2) Kundas, kus kõnelesid H. Isküll töölisanemate õigustest ja ülesannetest ning töölise ühistegevusest, A. Offenbach palgaolude korraldamisest ja töötulide lahendamise korraldusest ning kutseühingute ülesandeist ja töökorraldusest, tööinsp. O. Vahtra töötervishoiust ja tööõnnetuste vältimisest ning töölise töölepingu seadusest; 3) Türil, kus 11. detsember kõneles A. Offenbach. L. Johanson ja tööinsp. O. Vahtra loengud lükkati edasi käesolevale kuule. 4) Narvas, kus 18. detsember kõneles A. Renning töölisanemate õigustest ja ülesannetest ning palganõudmistest põhjendamisest ja töötulide lahendamise ja tööinsp. J. Jürisson töötervishoiust ja tööõnnetuste vältimisest. 8. jaan. kõneles L. Metslang vabakutseühingulistest põhimõtetest ja kutseühingute töökorraldusest. 15. jaan. kõneles L. Johanson sotsiaalkindlustuste üldpõhimõttest ja vanaduse ning invaliidisuse vastu ja järelejäänute kindlustamisest, tööinsp. J. Jürisson töötervishoiu ja tööõnnetuste vältimise eeskirjad II.

Täienduseks möödunud aastal toimunud kursustele korraldas Tööliskoda Tartu esindus. Uueturu 15, Tartus, töölisanemaile, Tööliskoda valijameestele ja teistele asjast huvitatud töölisele veel järgmised loengud:

8. veebruar. L. Metslang: Töölisanemate küsimus ja H. Isküll: Töölise ühistegevus. 15. veebruar. majandusteadlane V. Udam: Käitise bilansi vaatlemine ja tööstuse kandevoime. 22. veebruar. V. Udam: Ratsionaliseerimine ja A. Renning: Töölise majanduspoliitilised seisukohad, 8. märtsil: A. Offenbach — Kutseühingute korraldus Eestis ja J. Mihkelson — Kõnekeskus ja propaganda. Loengute algus kell 20.

Kehras toimusid Tööliskoda korraldusel loengud 20. ja 27. jaan. ning 3. veebruar, kus kõnelesid: L. Johanson, L. Metslang, A. Renning ja H. Isküll.

Juriidiline nõuanne töölisele Narvas.

Tööliskoda juhatuse poolt on koja usaldusadvokaadiks Narvas määratud vann. adv. P. Vassiljev, kes annab koja peal töölisele juriidilist nõu töökaitses ja sotsiaalpoliitilistes küsimustes. Juriidilise nõuande kulud tasub usaldusadvokaadile Tööliskoda. Nõuande saamiseks tuleb soovijal võtta koja juhatuse liikmelt V. Mõlderilt Narvas vastav talong, mille ta esitab advokaadile.

Tallinna töölisvanemate koosolekud.

Tallinna töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ühine koosolek toimus 12. jaanuaril s. a. Tallinnas, Pärnu mnt. 41, Tööliskodu saalis.

Ülevaatega koja tegevusest esines koja esimees J. Kurvits, millele järgnes rvl. L. Johansonini referaat sotsiaalkindlustusest. Kõneleja peatus eriti haiguskindlustuse reformi küsimusel, milline eelnõu on praegu Vabariigi Valitsuses arutusel.

Koosolek võttis vastu järgmised resolutsioonid:

Koosolek: 1) Leiab, et vanaduse ja töövõimetuse vastu, leskede ja vaeslaste kindlustuse seaduse eelnõu väljatöötamine venib liig pikale; on hädavajaline, et see kindlustuseadus kiiremini ellu viidaks.

2) Leiab, et haiguskindlustuse ulatust tuleb laiendada kõigile töövõtjatele; haigekassades peab jääma põhisima kassasalaste täieline omavalitsus; haigekassadele peab jääma haiglate, ravilate, ambulantside ja apteekide avamise ja pidamise õigus; arstiabi kassasalastele peab jääma täiesti maksutuks.

Haigekassad peavad jääma kindlustatute eneste kindlustusasutuseks, millele ei ole õigust ühelgi äriühingukonnal, ei apteekreil ega arstidel-ettevõtjail ega ka kodadel ja kogukonnaomavalitsustel.

Haiglad, ravilad, ambulantsid ja apteegid peavad olema tervishoiuasutusteks, mille avamiseks ja pidamiseks on õigus kõigil neil organisatsioonidel ja korraldustel, kelle ülesandeks on arstiabi korraldamine.

3) Tunnustab, et Kaubandus-tööstuskoja, Arstide Koja ja Rohuteadlaste Koja seisukohad haiguskindlustuse seaduse ümberkorraldamise kohta on äärmiselt reaktioonilised ja omakasupüüdlikud ning nende teostamine hävitaks Eetis 25 aastat kehtinud haiguskindlustuse ja teeks haigekassad vaid äriühvilliste arstide ning apteekrite tuluallikaks.

Järgnesid aruanded käitiste olukorrast. Läbirääkimistel puudutati kutseühingute seaduse rakendamise küsimusi. Teatavasti on ühes asutuses valminud kutseühingute liitumise kava. Koosolek võttis selles küsimuses vastu järgmise resolutsiooni:

Koosolek peab vajaliseks, et kutseühingute seaduse rakendamine, eriti kutseühingute liitumise küsimuste lahendamine, toi-

muks kutseühingute endi soovide kohaselt vabatahtliku kokkuleppe alusel, vältides sellega asjatut pinevust ja häireid kutseühingulises elus.

2. veebr. toimunud koosolekul J. Kurvits andis ülevaate Tööliskoja viimaseaegseist sammudest ja vanem tööinspektor J. Põllu püü refereeris töökaitsest, eriti töetervishoiu ja kaitsetehnilistest küsimustest. Läbirääkimistest võeti väga elavalt osa. Juhi tähelepanu sellele, et tööinspeksioon küllaldaselt ei jälgi une tervishoiu-määruse täitmist, vaid piirdub sageli vormiliste järelepärimistega, rakendamata sanktsioone määruse rikkumise puhul. Leiti ka, et tööandjale ettenähtud karistused on liig kerged. Mitmed sõnavõtjad leidsid, et töökaitse, eriti tervishoiuõuete täitmine, on nõrk nendes käitistes, mis kuuluvad riigile või töötavad riigi kapitaliga, millist olukorda tuleb pidada ebaloomulikuks. Vanema tööinspektori tähelepanu juhti seaduste ja määruste rikkumisele mitmes käitises, milliseid näpunäiteid vanem tööinspektor lubas ka arvesse võtta. Elavalt käsitleti ka töölisvanemate vallandamise ja tööliskonna asutuste tegevuse takistamise küsimusi mitmes käitises. Kõne alla tuli tekstiiltöösturite ühingu teguviis, kes kuuldavasti õhutab võitlust tööliskonna asutuste vastu.

Koosolekul võeti ühel häälel vastu järgmised resolutsioonid:

Tallinna töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate üldine koosolek 2. veebr. 1939. a. leiab, et töetervishoidlikud tingimused käitises jätavad väga palju soovida, et tööandjad sageli ei osuta vajalist tähelepanu töetervishoidlike tingimuste parandamiseks ja et tööinspeksioon peab nõudma tööõnnetuste vältimise ja töetervishoiu-määruse täielist täitmist, mitte lubades hädavajaliste paranduste edasilükkamist.

Tallinna töölisvanemate ja kutseühingute esindajate ning Tööliskoja valijameeste üldine koosolek 2. veebr. 1939. a. mõistab hukka töölisvanema ebaseadusliku vallandamise „Betty Besprosvanny & Poeg“ tekstiilkäitises. Koosolek peab vajaliseks TKTAS muutmist vastavalt Tööliskoja poolt esitatud ettepanekule, et kaoksid need tühikud, mis võimaldavad praegusest seadusest mööda hiilimise katseid.

Ühistegevusnurk

igasugune tegevus rajaneb tahtel ja oskusel. Tahe sunnib meid tegevusele, mis on vajaline kõigepealt oma isikliku elu korraldamiseks ja äraelamise võimaluste saavutamiseks.

Oskus teeb ülesande täitmise võimalikuks ja kergemaks. Oskus annab töötajale väärtuse, millest oleneb ta töötasu. Ilma mingisuguste oskusteta inimene pole kasutatav töölisena, teenijana või ametnikuna. Ta muutub elus abituks ega saavuta iseseisvust.

Ka ühiskondliku elu ja ühistegevlike ette-

võtete korraldamiseks ja juhtimiseks ei piisa ainult heast tahtest, vaid selleks on vaja just eriti oskust.

Tööliskonda huvitavate ühiskondlike liikumiste, nagu kutseühingulise ja ühistegevulise liikumise, suhtes peavad olema kõigepealt selged liikumiste sihid ja põhimõtted, et osata hinnata nende liikumiste kaudu saavutatavaid hüvesid. Selles mõttes peab järjekindlalt selgitama nii kutseühingulise kui ka ühistegevulise liikumise ülesandeid.

Reaalsete tulemuste saavutamiseks töölis-

te majanduslikus võitluses on aga põhimõtete ja sihtide jultustamisest üksi veel vähe. Selleks, et ellu viia liikumiste suuri ja õilsaid põhimõtteid, on vaja praktilisi oskusi ühingu tegevuse tegeviku korraldamise ja juhtimise alal. Nii ühe kui ka teise nimetatud liikumise edukus oleneb praktilisest tegevusest, mida ühing arendab. On see tegevus õige ja otstarbekas ning kasutoov, siis ei tarvitse küll muret tunda hulkade poolehoiu pärast. Järelikult lasub vastutus liikumise edu eest juht- ja tegeletakonnal.

Kui kapitalistlik ettevõtte halva juhtimise tõttu läheb pankrotti, siis kannab tagajärge omanik, üksik isik või aktsiaselts. Igal juhul kitsam ringkond, kuna laiu hulki see harilikult ei riiva. Pole olnud kuulda, et sellased pankrotid oleksid kutsunud välja mingeid etteheiteid või pahameeletormi kapitalistliku majanduskorra vastu.

Teisiti on lugu ühistegeliste ettevõtete suhtes. Kui sellane pankrott on juhtunud mõne ühistegelise ettevõttega, siis on tagajärjed hoopis teised olnud. Suure osanike arvu tõttu on sellane juhtum alati riivanud laiu hulki, kes pole püüdnud juhtumi objektivse hindamisega, vaid on süüanud kogu ühistegelisel liikumisel.

Samuti ka kutseühingulisel alal. Ebaõnnestunud aktsiooni tagajärjeks on tavaliselt ikka olnud kutseühingu lagunemine ja tööliskonna poolehoiu hahitumine ühinguks.

Eksimine on küll inimlik, kuid ühiskondlikus liikumises on eksimustel alati hindamatud kahjulikud tagajärjed, mispärast peame püüdma eksimusi võimalikult vältida vajalike oskuste omandamise teel.

Majanduslike oskuste omandamiseks on töölisel veel teinigi käskiv põhjus.

Palganõudmiste esitamise korral on tööandjail alati varuks väide, et ettevõtte majanduslik kandevoime ei võimalda seda. Selle tavalise väite hindamiseks ja tagasitõrjumiseks ei jätku üksnes vastuvaidlemisest, vaid peab oskama ka vastupidist tõendada. Tõendada saab aga seda, mida ise hästi tuntakse, s. o. kui ise osatakse ettevõtte majandusliku kandevoimet hinnata.

Välismaade töölised on seda oskust õppinud ühistegelike ettevõtete kaudu. Töölise elav osavõtt ühistegevusest on võimaldanud nende usaldusmeestele osavõttu majanduslike

ettevõtete korraldamisest ja juhtimisest. On loomulik, et sellane töölise poolt arendatav ja korraldatav ühistegeline liikumine on tihedas koostöös teiste töölisorganisatsioonidega, eeskätt aga kutseühingutega. Selle tõttu on välismaade kutseühinguil oma tegevuses palgavõitluste ja kollektiivlepingute sõlmimise puhul alati kasutada rikkalikud teadmised ja kogemused majanduslike ettevõtete korraldamise ja juhtimise alalt. Nendele usaldusväärsetele asjatundjatele mõninga ettevõtte kandevoime hindamisel ja töölise nõudmiste põhjendamisel ei ole ettevõtjail enam nii kerge vastu vaielda kui meil praegu.

Meil kahjuks sellased võimalused seni puudusid, kuna meie töölised pole küllalt väärikalt hinnanud oma isetegevust ühistegelisel alal.

Tööliskoda oma algatustega on seni palju kaasa aidanud töölise huvi äratamiseks ühistegevusliikumise vastu ja Tööliskoja kohus on nüüd luua võimalusi äratunud huvi praktiliseks rakendamiseks.

Vähe on sellast, kui töölised ühingu liikmeina peakoosolekul esinevad ja arvustavad või ainult põhimõtetelitest küsimustest kõnlevad. Nad peaksid oskama ühingu tegevust asjatundlikult hinnata, peavad esitama omapoolseid positiivseid ettepanekuid ja, kui neid valitakse ühingu juhtivatesse organitesse, siis ka hästi oskama seda tegevust korraldada ja juhtida. Nad ei või jääda lootma ainult palgalise personali oskusele, vaid peremeestena peavad nad ka ise oskama tegutseda.

Selleks ongi nüüd Tööliskoda korraldanud erikursuse, kus tulevad käsitlemisele ühingu tegevuskapital, selle hankimine ja kasutamine, kauba ost ja müük, kalkulatsioon ja eelarve, omatööstused, kontroll ja revisjon, bilanss ja selle tundmine jne. Nende küsimuste kõrval käsitletakse tähtsaimaid küsimusi ühistegevuse teooria ja praktika alal meil ja välismaal.

See kursus peaks pakkuma huvi igale teadlikule töölisegelasele, kes tahab rakendada oma jõudu töölisliikumise edendamiseks üldiseks hüvanguks ja seejuures tahab seista oma ülesannete kõrgusel.

Küllaldane arv teadlikke tegelasi on kõige kindlam edu pant.

H. Isküll.

Käitiste elu

Tallinnas

A.-s. A. M. Lutheri

käitise töölise teiskordne üldkoosolek peeti 29. jaan. „Töölisteatri“ ruumes, millest võttis osa 400 töölist. Käitise juhatus töölisele üldkoosolekuks käitise rahvamaja ruume ei annud, põhjendades äraütlemist rahvamajas toimuva näidendi prooviga.(!)

Koosoleku juhatajaks valiti O. Tõns, protokollijaks V. Sõkk.

Aruandega käitise olukorrast esines nõukogu esimees A. Veebermann, kes käsit-

les peamiselt käitises toimunud allkirjade koorjamist kingiraha saamiseks ja töötulist loobumiseks.

Aruande kohta võeti elavalt sõna. Toodi ette allkirjade koorjamisel olnud mõjuvaidust ja valeandmete andmist allkirjade korjajate poolt, kes rääkisid töölisele, et see on ainult kingi saamiseks jõulupühadeks, kuna tegemist oli loobumisega palgatõstmisest. Sõnavõtjate poolt mõisteti hukka sellase kokkuleppe sõlmimine nõukogu ja käitise juhatuse vahel, mis ei taga õigupoolest töölisele mingisugust palgatõstmist. Töölismõu-

kogu liige Vender võttis sõna ja selgitas, et see kokkulepe polnud kõigi nõukogu liikmete ühine seisukoht ja et sellele lepingule ei ole alla kirjutanud nõukogu liikmed: Vender, Tükk ja Vettmann, kuna nad leidsid, et see pole kooskõlas eelmise üldkogu otsusega ja pole ka tööliste kasulik ning langeb üldjoontes ühte möödunud aasta töötülide lahendamise komisjoni sundotsusega. Koosolek mõistis hukka tööliste V. Soki ja H. Selmi vallandamise. Nende vallandamise küsimus on praegu sotsiaalministri korraldusel tööinspeksioonis juurdlemisel.

Võeti vastu ühel häälel järgmised resolutsioonid:

1) A/s. A. M. Lutheri käitise tööliste üldkogu koosolek 29. jaan. 1939. a. mõistab teravalt hukka tööliste Ojala, A. Jegorovi, M. Jegorovi, Valdmehe, Kamali, K. Eemanni, eriti aga töölisanemate Siigi, Veebermanni, Maamae ja Linnu teguviisi, kes toimetasid allkirjade kogumist tööliste hulgas palgatõstmise vastu, kusjuures töölistele anti ebaõigeid seletusi allkirjade kogumise sihi kohta, kuna töötülide lahendamise seaduse mõttes sellane allkirjade kogumine on tühine.

2) A/s. A. M. Lutheri tööliste üldkogu koosolek 29. jaan. 1939. a. mõistab hukka töölisanemate Veebermanni, Siigi, Maamae, Linnu ja Nõmmiku teguviisi, kes sõlmisid tööandjaga palgade ajus kokkuleppe, ilma et üldkogu oleks neid selleks volitanud, ja sellega ignoreerisid möödunud üldkogu koosoleku otsust.

Palgaküsimuses võeti ühel häälel vastu Venderi ja Vettmanni ettepanek, mille nõuti Bedaux' kategooriate tõstmist, Bedaux' kategooriate tunnitasadude, tükitöö korral tagatud põhipalga, tükitöö hindade ja ajatöö tunnitasadude tõstmist 12—20%, lisa-preemiaid jne.

Eeltoodud nõudmiste läbiviimiseks otsustati alustada töötüli, kui tööandja neid nõudmisi täieliselt ei rahulda.

Töölise Kikase ja töölisanema Nõmmiku sõnavõetud palgaküsimuse üle käitise juhatuse kaitseks viilistati koosolijate poolt maha.

Mõisteti hukka käitise juhatuse teguviis selles suhtes, et palgaraamatusse on sisse kantud 13-ne riikliku püha tasu kingina. Sellega töölised on kahju saanud, kuna maksuamet tulumaksu juures arwab maha seadusliku 20% teenitud palgast, mitte aga kingi pealt, ja tööline peab sellelt „kingilt“ enam tulumaksu maksma.

Uuteks töölisnõukogu liikme kandidaatideks seati üles 20 isikut: Sokk, Vender, Tõns, Vettmann, Tükk, Illupmägi, Väli, Herman, Lember, Väär, Rohel, Loit, Kurjema, Vähejaus, Neis, Tee, Ülevainu, Rannik, Selm ja Kaar.

Huvitav on märkida, et praegused töölisnõukogu liikmed, Maamae, Nõmmik, Veebermann ja Lind, töölisnõukogu liikmete kandidaatide hulka enam ei pääsnud. Hääletamisel anti neile ainult 36—58 häält. Töölisanem Siig, nähes oma mõtteosaliste läbikukkumist, ei kandideerinud.

Koosolek tegi ühel häälel töölisnõukogule ülesandeks kutsuda järgmisele üldkoosolekule kõnelema Tööliskoja töölisvanemate inspektori R. Koppelmanni.

Linna ettevõtete

tööliste palgaoludes m. a. suuremaid muudatusi ei olnud. Kõik tööliste palgakõrgenduse nõuded jättis linnavalitsus rahuldamata.

Tööliste tunnitasadud, mida kriisi ajal linnavalikogu otsusega „ajutiselt“ vähendati 10% võrra ja uute tasude tariifidega veelgi, on muutunud vähesel määral töötülide komisjoni sundotsustega ja üksikute palgakõrgendustega direktorite äranägemisel.

Möödunud aastal töötülide komisjoni lahenduseni läksid ainult ehitusosak. ja gaasiveevärgi käitiste palganõuded. Esimesel kõrgendati sundotsusega paliku 6%, teisel jäeti tööliste nõue rahuldamata. Ka üksik palgakõrgendus jäi teostamata, olgugi et anti mitu korda lubadusi ja isegi soovitati palgaküsimust tööliste üldkoosolekuid mitte arutada, sest siis jäävat üksik palgakõrgendus teostamata.

Nüüd esimesest veebruarist on trammis, kus on üle 450 töölist, 95 töölisel tunnitasadud tõstetud 1 sent ja mõnel ka rohkem tunnis. Kõiki neid kõrgendusi kokku võttes ei ole aga linnatööliste tunnitasadud tõusnud ennekrisisaegse tasemeni.

Tallinna tramm

käitise töölisnõukogu teatab kirjalikult „Tööliskoja Teataja“ toimetajale nr. 1-s ilmunud sõnumi kohta, et jõulupuu korraldamiseks toetuse saamise kohta peeti linnaõunikuga suulise läbirääkimisi ja kui tehti linnavalitsuse põhimõtteline nõusolek 15 snt. tööliste kohta toetust anda, töölisnõukogu leidis, et selle summaga ei saa jõulupuud korraldada, ja esitas linnaõunikule kirjalikult soovi, milles küsiti jõulupuu korraldamiseks 1 kr. isiku peale, üldsummas Kr. 700.—. Ei vastavat toele, et oleks saadatud autobusejuhte uuesti eksamine ja et töölisnõukogu ei ole astunud samme muude väärnähtuste kõrvaldamiseks.

Kõnesoleva sõnumi aluseks on olnud osa Tallinna trammii töölisnõukogu liikmete seletused teiste linnaõunike töölisnõukogude liikmeile, et trammii direktor on kutsunud neid enda juure ja palkunud jõulupuu korraldamiseks 15 senti tööliste kohta, s. o. umbes Kr. 60.—. Nemad seda toetust küsinud ei olevat ja vastu ei võta, kui rohkem ei anta. Täieliselt pole kõnesolevas sõnumis üldse juttu sellest, et kedagi oleks juba saadetud uuesti eksamine, vaid et on tehtud korraldus mõnede autobusejuhte uuesti eksamine saatmiseks. Sõnumis pole üldse juttu sellest, kas ja mida töölisnõukogu on teinud muude väärnähtuste kõrvaldamiseks, vaid sellest, et töölisnõukogu astuks teiskordsete eksamite asjus vastavaid samme.

Linna aarupesumaja töölistele, kes õnnetusjuhtumi tõttu haigestuvad, ei maksa vastavat juhataja linna volikogu kinnitatud määruse kohaselt $\frac{1}{3}$ juuremaksu haigekassa poolt maksetavale $\frac{2}{3}$ palgale.

Miks käitise juhataja linnavalikogu ja valitsuse määrust ei täida, mis meie teada on kehtiv [ka aurupesumaja tööliste kohta, pealksid selgitama need, kellele see juhataja allub.

Tallinna Linna Ehitsuosakonna käitiste

tööliste üldkoosolek peeti 7. veebr. s. a. Töölistekojas ruumes, millest osa võttis 70 töölise.

Koosolekul kõneles Töölistekojas peasekretär L. Metslang töölistekojas päevaküsimustest.

Rohkeid sõnavõtte tekitas linnatööliste pensionikassa küsimus. Pensionikassa osaliseks astumine otsustati jätta iga töölise enese määrata. Vastuvõetud resolutsioonides nõuti vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seaduse kiiret kehtimapanekut, palgalise puhkeaja seaduse laiendamist kõigile töölistele ja selle pikendamist 12 tööpäevale ning Tallinna Rahvamaja kiiret valmishitamist.

Sel juhul, kui linnavalitsus kärbib pärast töötülide lahendamise komisjoni sundotsuse kehtivuse lõppemist praegu makstavaid palku, otsustati alustada töötüli.

O/ü. „Mootori“ käitise tööliste üldkoosolek peeti 9. veebruaril s. a. käitise ruumides, millest võttis osa üle 100 töölise.

Koosolekul arutati elavalt käitise sise-misi asju.

Töölistekojas peasekretär L. Metslang kõneles töölistekojas päevaküsimustest.

E. T. K. Kopli metallitehaste

tööliste üldkogu koosolek peeti 19. jaan. s. a., millest võttis osa 126 töölise.

Aruande tööliskoosoleku tegevusest kandis ette esimees L. Kõnga. Koosolek tegi tööliskoosolekule ülesandeks astuda samme käitise juhatuse juures, et tõstetaks tükitöö hindu 10%, päevatöölise palku sellaselt, et need moodustaksid vastava tööala tükitöölise keskmisest palgast 70%, ja nõuda preemiaid. Uus koosolek palgaküsimuste arutamiseks otsustati kokku kutsuda järgmisel kuul.

Tööliskoosoleku liikme kandidaatideks seati üles ja valiti ühtlasi valimiskomisjoni: L. Kõnga, K. Erilo, A. Põdra, N. Ääs, H. Kirs, E. Kõngas, A. Klink ja J. Lubi.

Töölised nurisesid tööriistade kambris valitseva korra üle, kus tööriistade väljaandmine olevat väga aeglane ja niistad ei olevat korras.

Koosolekul A. Offenbach kõneles: „Milleks töölistekond peab organiseeruma“.

Värvitöölised võitluses.

Tallinna värvitööstuslike käitiste koosolekul valiti eriline toimikond värvitööstuse olukorra ja palgkade lähemaks arutamiseks. Leiti, et vähemalpalgalistel tuleks töötasusid tõsta.

Koosolekul kurdeti, et paljudes käitistes pole välja antud kaitsepõlli.

Palgkade koordineerimise toimikonda valiti Kartuse ja Tuulingu, Schocheri ja Unioni töölivanemad, kellele hiljem koopteeritakse juure teiste käitiste esindajaid.

Ehitustööstuses tehakse palju ületunde.

Ehitustööstuslike väikekäitiste tööliste organiseerimiskoololekul ilmnis, et ehitustööstuses tehakse väga palju ületunde. Mõnel nädalal tehtud ületundide arv ületab isegi normaalse töötundide arvu. Keegi ehitustöölise oli 2 aasta jooksul teinud 1700 ületundi. Tavaliselt ei maksta ehitustöölisele ületundide eest rohkem kui normaaltöö tundide eest.

Töökaitse seadustest ja määrustest peetakse väga vähe kinni ja palgaraamatutesse tehakse sageli ebaõigeid sissekandeid.

Jälle töölisvanem vallandatud.

Läinud aasta lõpul valiti „Betty Besprosvanny ja poeg“ kudumistööstuslikus käitises esmakordselt tööliskoosolek. Seni pole selles käitises töölistel õnnestunud töölisvanemaid vallada. Samuti on ka palgad madalamad kui teistes selletaolistes käitistes.

Juba aegsasti halkati käitises teid otsima, kuidas agaramast tööliskoosoleku liikmest vabaneda. Tööliskoosoleku esimees Evald Hiimetsa palgaraamatuse tehti järsku sissekanne, et edaspidi ta on palgatud tööle remonttööliseks. Seni oli Hiimetsa töötanud käitises väga mitmeaeguseil tööil. 20. jaanuaril teatas käitise omanik, et ta kavatses remontsakonna sulgeda ja Hiimetsal tuleb sellega käitise teenistusest lahkuda. Et töölisvanemast ikko vabaneda, selleks palgati talle kolme nädala palk ette. Töölisvanemale ei tundunud vallandamine seadusepärasesena ja ta pöördus tööinspektori poole, paludes teda asja selgitada.

Tööinspektori poolt korraldatud juurdusel selgus, et remonttööde „osakonnas“ ei töötanud tööpoolset ühtki töölise peale E. Hiimetsa. Remonttööde osakond näis loodud ainult selleks, et selle likvideerimise kaudu töölisvanemast lahti saada.

Tööinspektor tunnistas vallandamise ebaseaduslikuks ja tegi käitise juhatusele korralduse, et vallandatud tööliskoosoleku esimees 5 päeva jooksul tööle tagasi võetaks.

Käitise juhatus jättis aga tööinspektori korralduse täitmata. Samal ajal käis sotsiaalministri juures Eesti Tekstiiltöölise Ühingu delegatsioon asja selgitama. Sotsiaalminister, tutvudes lähemalt vallandamise motiividega, tegi oma poolt isikliku korralduse, et vallandatud töölisvanem tuleb tagasi võtta. Minister andis selleks 24-tunnise tähtaja.

Käitise juhatus ignoreeris lka seekord sotsiaalministri isiklikku korraldust ja antud tähtajaks ei võetud töölisvanemat tagasi. Ministri poolt antud tagasivõtmise tähtaeg lõppes 4. veebruari hommikul kell 8.

Kuna sotsiaalministri korraldus jäeti täitmata, siis kutsuti käitise omanik isiklikult esmaspäeva lõuaks, s. o. 6. veebruaril, Sotsiaalministeeriumi.

Töölisringkonnas äratas juudi käitise talitusviis eesti töölisvanemaga suurimat pahameelt ja töölisringkondadele kaaluti Betty Besprosvanny tekstiilkäitise saaduste boikoteerimise küsimust.

Lõpuks kutsuti töölismõukogu esimees E. Hiimets käitise ja talle tehti ettepanek tööle tagasi tulla, kuid uuele töökohale — nimelt kütjaks. Sel töökohal tal on aga raske oma töölisvanema ülesandeid täita, kuna ta ei puutu seal töölistega kokku. Töölisvanem nõudis oma vana töökohta tagasi.

„Arba“

metallitöehase tööliste üldkoosolek peeti 7. veebr. s. a. käitise ruumes. Töölisvanem esines aruandega, milles ta tõi ette, et töölised tahavad tööpäeva algust viia hommikul kella 8-lt kella 7-le, et õhtul oleks võimalik tunni võrra varem tööd lõpetada. Võeti vastu sellekohane otsus.

Tööliskojade peasekretär L. Metslang kõneles tööliskonna päevaküsimusist, peatusdes eriti sotsiaalseaduseandlusele ja organiseerimisküsimusel.

Päevakorda oli võetud ka palgaküsimus. Avaldati soove palgaolude parandamiseks käitises.

ETK Kopli metallikäitise ja o.-ü. „Orto“ tööliste koosolek.

Eelmise „Tööliskojade Teatajas“ nr. 1 k. a. on sattunud eksitus ETK Kopli metallikäitise ja o.-ü. „Orto“ ühise koosoleku aruandesse ja nimelt on öeldud, nagu oleks koosolekul esitatud nõue, et töölisi ei summitaks hommikuti varemalt tööle tulema. Peakski aga olema, et juhatus leiaks võimalusi takistada eba-teadlikke töölisi varem tööle asumast.

Austusega

ETK Kopli metallikäitise töölismõukogu esimees L. Konga.

Tallinna köievabriku töölised nõuavad palkajuure.

Tallinna köievabriku tööliste üldkoosolekul otsustati esitada käitise juhatusle palganõudmine, ja kui nõudmist ei rahuldada, alustada töötüli seaduslikkus korras. Ajatöölisile nõuti 5 senti tunnis juure, nii et töötasu tõuseks 2 kroonini päevas. Tükitöölisile nõuti takuketruse ja suvejate osakonnas 1 sent kilolt juure. Kui tükitöölised teenivad vähem kui ajatöölised, tuleb neile kindlustada 2 krooni päevas.

Pealeselle nõuti töölise kohta 200 g asemel 400 g seepi. Laupäeval peaks tööpäev olema 7 tundi 8-tunnilise tasu eest ja hoovitöölisile tuleks anda puldamist tööpõlled ja kindad.

Samuti nõuti käitise tööruumis temperatuuri tõstmist. Külmal ajal on tööruumides temperatuur sageli alla nulli.

Viljandis

A/s. Viljandi linavabriku töölismõukogu liikmed alustavad käitise juhatuslega protsessi.

Teatavasti vallandati 1. a. sept. a/s. Viljandi linavabriku töölismõukogu terves koosseisus — käitises teostatava remondiga põhjendades. Kuid remonttöödele võeti tagasi 17—20 töölist, seega ei tekkinud üldse mingisugust

gust käitise seisakut. Ka ei ole käitises vormiliselt mingisugust eriohkonda — on vaid kangrusaal, kudumissaal jne. Umbes kuu aja pärast hakkas käitis jälle töötama täie koormatuga, kuid esialgu ei võetud tööle ühtki töölismõukogu liiget. Käitise juhatus seletas, et seisak olevat kestnud üle ühe kuu ja tema ei tunnustavat enam nõukogu volitusi. Pealegi seletati ühele töölismõukogu naisliikmele, et käitis ei võivat teda üldse tööle võtta, sest tema „elukombed“ ei olevat kooskõlas käitise distsipliiniga. Töölismõukogu avaldas protesti niihästi vastavais ametiasutuses kui ka käitise juhatusse ees. Viimaks siiski otsustati osa töölismõukogu liikmeid tööle võtta. Nõukogu liikmed J. Viidik j. t., keda tööle ei võetud, andsid asja kohtusse ja asi oli 18. jaan. s. a. kohaliku jaoskonnakohtuniku juures arutusel, kuid lõppes esialgu nõukogu liikmete kaotusega, vastavate tunnistuste puudumisel. Edasikaebamisel saadakse üle ka neist raskustest.

Viljandi töölisvanemate kavatsusi.

Jaauarikuu keskel oli Viljandi töölisvanemate komitee juhatusle koosolek, kus arutati küsimust kohalike kutseühingute kohta. Praegusel momendil oleks tarviline teha kutseühingut tugevaks ja massiliseks. Tuleks ümberkorraldusi ja valimisi. Töölisvanemad otsustasid oma seisukohad teatavaks teha Tööliskojade, kutseühingute keskkliidule ja kohalikele kutseühingutele. Nende küsimuste lahendamiseks peavad töölisvanemad tulevikus järjekorralisi nõupidamisi.

Olukord käitistes.

Viljandi linnavalitsuse ehitustööstuse käitises on talve tõttu peaaegu seisak. Töötavad umbes 20 töölit turbaveo ja ehituste alal. Osa vallandatud töölisi on siirdunud metsatöödele.

Viljandi tulitikuvalikubrikus käib töö täie koormatusega. Töölised on oma olukorraga rahul, sest tikuvabrik on Viljandis ainus käitis, kus makstakse töölisele preemiaid ja kus palgad on kõrgemad kui teistes käitistes.

Ungern-Sternbergi autotöökoda. Töölisi 80—90. Palgad on odavad — meestöölistel 18—25 senti tund. Töötatakse 10 tundi päevas. Ületundide eest tasu ei maksta. Sisekord jätab soovida. Ei julgeta alata töölisvanema valimist, kuna kardetakse vallandamist.

Hoffi nahatööstuses puudub töölisvanem, paljudel töölistel on saamata mitme aasta ületunnitasa. Üks töolistest, kes selle nõudmise peale käte sai, vallandati.

Lutsu jahu- ja saeveski. Töölisvanema seletuse järgi palgad on meestel 20—35 snt. tund, naistel 15—16 snt., puudub sisekorra määrus. Töölised kavatsevad alata palganõudmist.

A.-s. Leihbergi jahuveski. Ligi 100 töölit. Puudub töölisvanem. Töölised nurisevad, et kohalikud kutseühingud ei võta töölisvanema valimise algatust endale, kuigi selleks on soovi avaldatud.

Veinivabrikus „Alko“ nurisevad töölised madala palga üle. Naistele makstakse 14—18

snt. tunnis ja meestele 20—22 snt. tunnis. Kord algatati töölisanema valimiseks allkirjade kogumist, kuid ühe töölise kartuse tõttu, kes allkirjad käitise juhatasele üle andis, ei julgetud aktsiooni enam uuesti alata.

Sindis

Sindi tekstiilkäitises töötab 635 töolist, neist mehi 333 ja naisi 302. Töötatakse ühe vahetusega enamuses jaoskondadest. Mõnes jaoskonnas töötatakse ka kahe ja kolme vahetusega. Tükitöödel on praegu 209 ja ajatöödel 426 töolist. Kuuldavasti lähemal ajal võetavat 20 töolist juure.

On asutud ka palga vähendamisele, sellega täites kava, mida meie leiame Tekstiiltöösturite Ühingu aastaraamatust, kus väidetakse, et tuleb hakata palkade kõrgeid harju tasanud. Kuid isegi praegused kõrgeimad palgad ei vasta elukalliduse tõusule ega võimalda inimväärset äraelamist. Ometi neid hakatakse kärpima ja lükatakse tagasi tööliskoogu igasugused ettepanekud. Pea- ja taskurätikute pakkiijail vähendati töötasu 25%, s. o. palk võeti madalamaks kui see oli enne elukalliduse tõusu. Tööliskoogu püüdis asja oma ettepanekutega parandada, kuid käitise tehniline juht ütles neidest kategooriliselt ära. Uus tabel pandi kehtima esmaspäevast, 23. jaan. 1939. a. Niisugune karm vastutulematuus on võib-olla omast kohast kasulik. See nihutab lähemale uue palganõudmise.

Töötervishoiu tingimuste täitmisel on mõnedki vanema tööinspektori tähtpäevad mööda lastud. Põhjendatakse seda rahapuudusega. Summad aga on nähtavasti ära kulunud härrastemaja töötervishoiu parandamiseks.

Kutseühinguline liikumine ei ole teinud suuri edusamme. Liikmeid on praegu ligemale 400 ümber E. T. Ü. Sindis osakonnas ja on ka järjest uusi juuretulijaid. Osakonna juure kutsuti ellu segakoor, mille juhiks on tõoline Heinrich Popp. Praegu on lauluharjutus kord nädalas, nimelt igal teisipäeval. Lauljaid on nimekirja järgi 45.

Töötute olukord muutub Sindis äärmiselt tõsiseks. Praegu on töötuid üle 300 ja need mõned töölevõtmised, mis käitises on olnud, ei muuda olukorda. Ei ole ka midagi veel kuulda sellest, kas palved ja delegatsioon valitsusasutustesse on selle raske olukorra lahendamise suunas mõjunud või jääb see kõik tagajärjeta. Tööliskoogu ruumis võib näha südantlõhestavaid pilte, kus inimesed hädaga on kõigeks valmis. Enamik neist on perekonnainimesed, kellel kodu on puudus ja nälg. Tööliskoogule tehakse valusaid etteheiteid, küll ebaõiglase töölevõtmise (töölevõtmisel saab nõukogu teha ainult ettepanekuid ja needki lükatakse enamuses tagasi), küll mõnes teises asjas, nagu suudaks viimane midagi rohkem teha kui on tehtud. Ka süüdistatakse võime, kes ei ole olukorra lahendamisel abiks. Ei saa igakord ka neid süüdistusi hukka mõista, sest nälg ja häda on tugev. On korduvalt soovitatud töölistel minna põllutöödele. Põllutöölisi aga võetakse ainult suvekuudeks ja needki on poolakad.

Tõoline.

Raudtee

Raudteelased ministrite juures.

14. veebr. s. a. käisid E. V. Raudtee Tallinna peatehase Tallinna veojaoskonna, Valga tehase ja Mõisaküla tehase tööliskoogude esimehed sotsiaal- ja teedeministri jutul selgitamas palgalise puhkeaja küsimusi, esitades vastavad märgukirjad.

Sotsiaalministrile esitatud märgukirjas juhti tähelepanu sellele, et praeguse puuduliku palgalise puhkeaja seaduse alusel on tekkinud olukord, mis on ebaõiglane eriti raudtee tehaste tööliste suhtes. Nimelt on neil päevapalgad, mille põhjal puhkuse tasu maksetakse, ligi 2 korda madalamad kui nende tegelik teenistus tükitöö alusel. Nii on Raudtee peatehaseis keskmise päevapalk Kr. 2,10, tegelik päevateenus kr. 4,19, seega 99,2% kõrgem. Seega saavad raudtee töölised ainult poole oma palgast puhkuse ajal ning neil kujuneb seaduliku palgaline puhkus ühtlasi ulatuslikuks palgakärpimiseks, mis teeb välia puhkuse aja kohta ca kr. 14.— töölise kohta. Samasugused nähtusi esineb mujalgi.

Raudtee tehaste tööliskond, samuti nagu kogu Eesti tööliskond, ootab pikisilmi, et riigivõim astub viivitamatult samme praeguse puuduliku palgalise puhkeaja seaduse muutmiseks ja nimelt selles mõttes, et pikendatakse puhkuse aega vähimalt 9 päevani ja üle viidaks puhkuse tasu maksmine 3 kuu jooksul tegelikult väljateenitud keskmise palga alusele.

Samad seisukohad toodi ka ette teedeministrile esitatud märgukirjas ja paluti ministri kaasabi, et juba eeloleval hooajal puhkeaja tasu raudtee tehaste töölistele arvestataks eelneva kolme kuu jooksul normaaltööajal teenitud tasu alusel, sest ei saa ju eeldada, et riik tahaks saavutada kokkuvõidu, kasutades seaduse puuduliku redaktsiooni ja makstes töölistele seaduse mõtte vastaselt puhkeajal poole vähem kui nad tööajal teenivad.

Ministrid lubasid märgukirjades toodud seisukohti heatahtlikult kaaluda.

17. 1. s. a. viibis teedeministri jutul linna-tööliste kutseühingu juhatase liige J. Kiviistik, kes tegi ministrile teatavaks Ehitusameti tööliskoogude ja kutseühingu juhatase eitaavad seisukohad 10-tunnise tööpäeva kehtimapaneku kavatsuse kohta suvekuudel. Edasi põhjendas ühingu esindaja nõuet päevatööliste palkade tõstmiseks senisest suuremal määral ja tuletas meele vajadust korteriõiguslike teenijate varustamiseks neile seaduses ettenähtud priiorteritega.

Tööliste koosolekul 7. liini jaoskonnas.

29. 1. 1939. a. peeti Ehitusameti 7. liini jaoskonna (Mõisaküla l.) tööliste üldkoogu koosolek, mida juhatas E. Tamm. Aruande tööliskoogu tegevusest esitas töölism. liige J. Siigur. Raudtee tööliskonna päevaküsimuste üle kõneles koosolekul Tööliskoja liige A. Saul. Kavatsusele suvel 10-tunnist tööpäeva sisse seada oldi tööliste poolt üksmeelselt vastu. Koosolekust osavõtt oli elav ning koosolekul ilmnes huvi kutseühingulise organiseerimise vastu.

Kutseühingutest

Sadamatöölised.

Tallinna sadamas on kaks sadamatöölise kutseühingut. Vanem neist — Tallinna Sadamatöölise Ametiühendus — asutati juba enne Eesti iseseisvaks saamist. Teine ühing — Tallinna Sadama Laevatöölise Ühing — asutati 1935. aastal. Viimase ühingu asutamise motiivid on pärit Stevidoride Ühingult, kes ei näinud heal meelel vana ühingu jõudsat kasvamist 1935. aastal. Kasutades enda käes olevat laadimise ja lossimise tööde monopoli oli stevidoridel võimalik luua meeleolu uue ühingu kasuks. Paljudki sadamatöölised, kartes töölt eemaldamist, liitusid uue ühinguga, kes oli stevidoride pailapseks. Sellane lõhenemine kahte ühinguks saavutas oma sihi — töölised jäid passiivseiks ja üldine huvi tugeva keskuse loomiseks rauges.

Ometigi ei tohtud küsimust nii jätta — olid ju mõlema ühingu liikmed ühesugused töölised sadamas. Aegapidi suurenes kontakt mõlema ühingu tegelaste vahel, ja 1938. a. kevadel uue ühingu liikmete üldkoosolek oli üldiselt leplik koostööle Tallinna sadamas. Teostusid ka mõningad muudatused ühingu juhtivas koosseisus.

Vahepeal hakkas kehtima kutseühingute seadus, mis taoteli paralleelühingute kaotamist. Tallinna sadamas tegutsevad ühingud tuleksid sel puhul liitumisele. Mõlemad ühingud astusid kontakti ühinemise aluste määramiseks.

2. detsembril 1938. a. peeti mõlema ühingu esindajate vahel läbirääkimisi liitumise üle, kus otsustati põhimõtteliselt:

- 1) liitumine tunnistada tarviliseks,
- 2) laevatöölise abiandmise kassa jätta alles senistel alustel,
- 3) põhikirja kaudu reguleeritud stevidoride osa abiandmise kapitalis mitte tagasi maksa,
- 4) uue ühingu nimeks võiks võtta „Tallinna Sadamatöölise Ühing“,
- 5) ühine põhikiri seada kokku kohtima hakkava normaalpõhikirja alusel.

29. jaanuaril 1939. a. peeti teine ühine koosolek, kus ühineti eelmise koosoleku seisukohtadega. Tutvuti ka mõlema ühingu varandusliku seisuga. Tallinna Sadamatöölise Ühingul on varas ja rahas ligi 4000 kr., kuna Laevatöölise Ühingul on 500 kr. Pealeselle on Laevatöölise Ühingu abiandmise kapitali kogunenud stevidoride ja töölise haiguse-protsentidest umbes 9000-kroonine kapital. Mõlema ühingu liikmete arv ulatub kokku 350.

Otsustati, et mõlema ühingu juhatused esinevad ühingute peakoosolekul ettepanekuga liita ühingud ühiseks ühinguks. Normaalpõhikirjale kirjutab alla kummastki ühingust 4 esindajat.

Nagu ülaltoodust näeme, on sadamatöölise tugevnenemine käsil, ja kui ei ilmne üllatusi teisalt, on oodata uue ja tugeva keskuse loomist.

Paralleelselt sellega arendatakse ka kontakti loomist teiste transporttöölise ühingutega. Sise- ja sotsiaalministeeriumile esitatud kutseühingute struktuuris on ette nähtud Tallinna ja Pärnu sadamatöölise ühingute koondamine transporttöölise liidu alla. Juba mõned aastad tagasi oli läbirääkimisi sel alal meremeestega, kes põhimõtteliselt vastu ei väelnud. Igal juhul küsimus lahendatakse pärast normaalpõhikirjade ilmumist. Pärnu sadamatöölised peavad samuti vajaliseks sellast keskendamist. Nende eneste koosolek peeti 12. veebruaril 1939. a.

Rahvusvaheliselt ollakse liige Rahvusvahelises Transporttöölise Liidus, mille eelviimast kongressist 1935. a. Kopenhaagenis võttis osa raudteelaste, meremeeste ja sadamatöölise organisatsioonide ühine esindaja.

Nii Pärnus kui Tallinnas kehtivad sadamatöölise kohta tariifepingud, mis on omaaegse võitluse viil. Kahjuks on töölise jõud veel liig nõrk, et sundida täiel määral tariife arvestama.

1939. a. kohta läks korda tõsta kinnitusetis sadamatöölise tööõnnetuse puhul arvestatavat keskmist teenistust. Seetõttu saavad sadamatöölised õnnetuste puhul suurema abiraha kui seni.

Kaivarblane.

Väikekäitised organiseeruvad.

Eesti tekstiiltöölise ühingu Tallinna osakonna poolt korraldati tekstiiltööstuse väikekäitise organiseerimiskoosolek. Ühing püüab saavutada kontakti väikekäitistega, mis seni on olnud organiseerimata.

Liinitöölised suure koosoleku ootel.

Iga-aastane liinitöölise üleriiklik suur kokkutulek — Rdt. tee- ja ehituste kuu- ja päevatöölise kutseühingu aastapeakoosolek — toimub Tallinnas pühapäeval, 26. veebruaril s. a. Peale teenistuslike ja majanduslike ning jooksvate küsimuste on koosoleku päevakorras eriti veel liinitöölise üldine seisukohavõtmine tööpäeva pikendamise kavatsuse kohta suvekuudel, müssugune küsimus on muutunud akuutseks ja tööliskonda häirivaks. Organiseerimise küsimuste üle on koosolekule palutud kõnelema Tööliskoja peasekr. L. Metslang.

Tallinna metallistid organiseeruvad.

Tallinna metallitööstuslike käitiste töölised on viimasel ajal hakanud organiseeruma. Metallitöölise kutseühingusse on tulnud palju uusi liikmeid juure, peamiselt ETK metallitehasest ja Krullist.

Kutseühingu usaldusmeeste hiljutisel koosolekul otsustati asutada kutseühingu osakonnad suurematesse käitistesse (ja Koplisse, kuna see on linnast eemal).

Samuti peeti vajaliseks astuda samme paikade ühtlustamiseks.

Korstnapühkijail vormimured ja antennid takistavad tööd.

Üleriiklikku korstnapühkijate kutsetöölise ühingu korralisel aastaildikoosolekul arutati peamiselt korstnapühkijate vormi küsimust. Koosolekul tunnistati vajaliseks korstnapühkijatele ühtlane vorm ja otsustati pöörduda kirjaga korstnapühkijate meistrite poole, et nad annaksid aastas õppinud türelisele 30 kr. ja õpilasele 25 kr. vormi muretsemiseks. Sellane toetus võimaldaks ühtlaselt riietuda.

Samuti otsustati saata Riigi Ringhäälingule märgukiri selle kohta, et raadioantenne ei asetataks korstnapühkijate tööd takistavalt. Paljud inimesed paigutavad antennid korstnate külge ja sellaselt, et korstnapühkijail on riskantne korstna otsa ronida. Antennid peaks paigutama väljapoole korstnat ja katuse harjast eemale, et need ei segaks korstnapühkijate liikumist.

Liikmemaksuks määrati õppinud türelisele 3 krooni ja õpilasele 1,5 kr., sisseastumismaksuks 1 kroon.

Parketitööstuses kollektiivleping.

Eesti ehitus- ja puutöölise ühingu parketitööstuse osakonna aastaildikoosolekul ettekanud aruandeist selgus, et möödunud aasta jooksul on saavutatud tunduvalt edu. Kollektiivleping suudeti kehtima panna kogu tööstusharus ja üldiselt on tööandjad lepingust kinni pidanud. Üksikuid kõrvalekaldumisi on olnud, kuid siis on kutseühingu poolt sunnitud tööandjad järeleandmisele.

Osakonna rahaline seisukord on rahuldav. Osakonnal on praegu üle 1000 kr. raha. Kollektiivleping on loonud tööturule kindla olukorra. Leping on praegu parimaid neist, mis Eestis kehtivad. Juhatusesele tehti ülesandeks koostada kollektiivlepingu täiendustepanekud.

Liikmemaksu otsustati tõsta 15 kroonini aastas või 1,25 kr. kuus. Liikmemaksust jääb 50 senti kuus ühingu kassasse ja 75 senti osakonna kassasse.

Uude juhatusesse valiti M. Keil, G. Toompuu, A. Sepp, J. Sepp ja E. Maaroo.

Koosolekul vastuvõetud resolutsioonides tunnistati vajaliseks 8-tunnilise tööpäeva teostamine. Peeti vajaliseks, et suvisel kiirel tööde hooajal ei töötataks üle 10 tunni päevas.

Samuti peeti soovitavaks, et töölised ei läheks tööle nende tööandjate juure, kes pole ühinenud kollektiivlepinguga. Tallinnas on kõik tööandjad lepinguga ühinenud. Kui tööline töötab sellele, kes pole lepinguga ühinenud, tuleb tal nõuda oma töö eest 30% kollektiivlepingus ettenähtud normist kõrgemat tasu.

Tall. Omaval. Töölise ja Teenijate Üldühingu

erakorraline peakoosolek peeti 30. jaan. k. a. Tähtsaimaks küsimusiks olid Kutseühingute seadus ja uue põhikirja kava läbiarutamine.

Kutseühingute seadusest refereeris A. Petrov, selgitades küsimusi, mida seadus kehtimahakkamisel liikmeil vajaline on teada ja mis toovad muudatusi edaspidi ühingu struktuuri ning tegevusse.

Vastu võeti juhatusese poolt esitatud põhikirja kava, mille kohaselt ühing ümber korraldatakse üleriiklikuks uue nimetusega „Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühing“. Anti volitus juhatusesele põhikirja registrimiseks pärast noomaalpõhikirjade kinnitamist sotsiaalministri poolt.

Mitmesuguste küsimuste all tegi koosolek juhatusesele ülesandeks pöörduda linnavalitsuse poole ettepanekuga, et linnatöölise palgalise puhkuse tasu arvataks kolme kuu teenituse keskmise alusel.

Plekksepad loovad usaldusmeeste võrgu.

E. ehitus- ja puutöölise kutseühingu plekkseppade osakonna koosolekul otsustati asutada usaldusmeeste võrk. Kutseühingute ümberkorraldamise alal ei otsustatud asutada iseseisvat ühingu ega ühineda ka metallistidega, vaid jääda osakonnana tegutsema praeguse ühingu juure.

Koosolekul asuti seisukohale, et iseseisvad käsitöölised ja palgatöölised plekksepa töö alal peaksid kuuluma ühisesse ühingusse.

Marmori- ja graniiditöölise koosolekut.

Üleriiklik graniidi ja marmori ümbertöötajate ühing on suutnud juba organiseerida 60% oma kutseala töolistest. Ühing registriti alles möödunud aastal maikuu viimasel päeval. Uus ühing tahab asuda tööpaljade reguleerimisele ülelinnalises ulatuses. Samuti nõuti koosolekul kaitsesolte sissetoadavate välismaa raie tööde ja poolfabrikaatide vastu, nagu seinaplaadid ja -ilustused.

Juhatusesse valiti G. Ritter esimeheks, A. Tamm abiesimeheks, A. Eidermann sekretäriks, G. Mankus abisekretäriks ja A. Vosmi laekuriiks.

Pagarid tahavad iseseisvat ühingu.

Eesti toidu- ja maitseainete töölise kutseühingu pagari-, kondiitri-, leivatöölise ja väljavedajate osakonna korralisel koosolekul vaieldi pikalt ja laialt organisatsiooni vormi üle. Lõpuks võeti vastu otsus, milles peeti vajaliseks nimetatud aladel iseseisva ühingu loomine Tallinnas. Juhatus pooldas ülemaalist kutseühingut osakondadega kohtadel praeguse nimetusega. See ettepanek jäi väheks. See oli aga ainult ühe osakonna otsus ja seepärast ei kohusta see veel juhatuset eriliselt samme astuma.

Koosolekul nuriseti puuduste üle öötöö keelu teostamisel ega olnud rahul selle kontrollimisega.

Osakonna juhatusesse valiti J. Arumäe, A. Hallat, J. Mägestik, L. Sau, H. Jõelett, G. Luts, G. Aamann.

Eesti Tekstiiltöölise Ühingu.

Eesti Tekstiiltöölise Ühingu Tallinna osakonna poolt on viimasel ajal korraldatud rida organiseerimise ja selgituskoosolekuid selle tööstusala eriliikide järele ning peetud Tallinnas asuvate tekstiiltööstuste töölisvanemate koosolekuid. Ühingu liikmete arv on suurenenud m. a. 544 võrra ja on 1104. Viimasel ajal on liikmete arv veelgi tõusnud. Eriti palju liikmeid on tulnud juure O. Kilgase käitisest. Ühingu juures tegutseb töölisküsimuste ja kõneoskuse õpiring, näite-, male- ja naiskäsitöö ringid.

Kaevandustöölise ühingu Küttejõu osakonna üldkoosolek.

Koosolekul kõneles Tööliskoja nõunik A. Renning kutseühinguist ja nende ülesandeist.

Küttejõu osakond on edukalt tegutsenud kutseühingulisel alal.

Ehitustöölise seisukohti haiguskindlustuses.

Eesti ehitus- ja puutöölise kutseühingu usaldusmeeste koosolekul võeti vastu resolutsioonid, milledes ei pooldatud töölise omavalitsuse kõrvaldamist haigekassadest. Koosolek on veendunud, et töölised ise suudavad ja tahavad korraldada haiguskindlustust kõige paremini seniste haigekassades valitsenud töölise omavalitsuslike põhimõtete alusel.

Eraapteekide nõudmine, et haigekassa liikmete rohtudega varustamine seaduse-

andlikul teel antaks eraapteekide hätte, on põhjendatud ainult omakasuga.

Liikmemaksude suhtes otsustati kasseerimisel sisse seada territoriaalne süsteem ja osakonnad korraldavad küsimuse ise vastavalt olukorrale.

Tööliskoja Tartu esinduse esimees kohtu alla.

Möödunud aasta lõpul Tööliskoja Tartu esindus soovis korraldada „Mareti“ trükkikoja töölisele koosoleku, et selgitada töölisvanema valimise tähtsust. Kuna koosolek pidi toimuma summutepühäl, siis politsei keeldus koosolekut registrimast. Vähese aja tõttu sai teatada ainult osale töölisest koosoleku ärajäämisest. Mõned töölised kogunesid siiski Tartu esinduse ruumidesse, kus Tartu esinduse esimees O. Koplus selgitas neile lühidalt omavahelises jutuaajamises töölisvanema valimise tähtsust. Kuidagi oli sellest saanud teada politsei, kes alustas juurdlust ja esitas O. Kopluse karistamiseks jaoskonnakohtunikule registrimata koosoleku korraldamise pärast kaebuse. Jaoskonnakohtunik karistas O. Koplust käskotsusega. O. Kopluse kaja põhjal tuli asi arutsuele avalikul kohtuistungil, kus O. Koplus tõi ette, et Tööliskoja Tartu esindus on Tööliskoja organ ja et põhi-seaduses kojad on tunnustatud kutseliseks omavalitsusteks. Koosolekute seaduse järgi aga omavalitsuste, järelikult ka Tööliskoja, poolt korraldatavad koosolekud ei vaja üldse politseilist registrimist, mis pärast ka politsei pole õigustatud seda nõudma. Jaoskonnakohtunik mõistis O. Kopluse õigeks.

Riigikohtu tegelus

Riigikohtu otsus Pärnu sadamatöölise kaebuses.

Sadamate seaduse (RT nr. 84 — 1937. a.) § 43 on küll üles seadud nõue, et sadamais võivad töötada laevade lossimise ja laadimise töödel, samuti ladudes, ainult isikud, kes on end vastava sadamakaupteni juures registreerinud, kuid seaduse selle paragraafi eeskirjadest ei saa järeldada, et laevameeskondadel seega ei ole lubatud oma laeva lossimise ja laadimise tööd sadamais osa võtta. Seda ei saa järeldada seepärast, et eeltähendatud eeskiri (§43) ei käi üldse laevameeskondade kohta, vaid ainult nende isikute kohta, kes soovivad sadamais alatisealt tööl olla laevade lossimisel ja laadimisel, samuti ka laotöödel, see on olla sadamatööliseks, nagu see selgelt nähtub Sadamate seaduse konstruktsioonist, milles see eeskiri on mahutatud peatükk 5-sse, mille pealkirjaks „Sadamatöölised“, see tähendab, puudutab ainult sadamatöölise kui niisuguste töötamise tingimusi sadamais.

Laevameeskondade tööd, kes ei saa kuuluda laeval teenimise ajal sadamatöölise hulka, Sadamate seadus üldse ei norneeri ja seepärast puudub igasugune alus väitmiseks, et laevade meeskonnad ei või oma laevade lossimise ja laadimise tööd toimetada laeva seisu ajal sadamas ja seda keeldu põhjendada Sadamate seaduse § 43 eeskirjadele, mis käivad ainult sadamatöölise kohta. Sadamatöölise registrimise korra määrus (RT nr. 34 — 1938. a.) on antud Sadamate seaduse peatükk 5 eeskirjade täitmise korra kindlaksmääramiseks (seaduse § 43, lõige III) ja seepärast ei saa ka selle määruise eeskirjade alusel väita, et määrus käib ka laevameeskondade kohta, mis nähtub ka selle määruise emese eeskirjadest. Kõigil neil põhjusil puudub alus kaebuse rahuldamiseks.

Kaastöö

järgmise numbrisse palume ära saata hiljemalt 1. märtsiks. s. a. TOIMETUS.

Tegev toimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda.

Ilmunud 22. veebruaril 1939. a.

EESTI VABARIIGI 8. KLASILOTERII PLAAN

I klass	II klass	III klass	IV klass
<p>Loosimine 29. ja 30. märtsil 1939. a.</p> <p>Suurim võit Kr. 25.000 (õnnelikul juhusel)</p>	<p>Loosimine 3. ja 4. mail 1939. a.</p> <p>Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 25. aprillil 1939. a.</p> <p>Suurim võit Kr. 25.000 (õnnelikul juhusel)</p>	<p>Loosimine 1. ja 2. juunil 1939. a.</p> <p>Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 25. mail 1939. a.</p> <p>Suurim võit Kr. 25.000 (õnnelikul juhusel)</p>	<p>Loosimine 3., 4., 5., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 14., 15., 16., 17., 18., 19. ja 21. augustil 1939. a.</p> <p>Eelmise klassi pilettide vahetamine lõpetatakse 27. juulil 1939. a.</p> <p>Suurim võit Kr. 80.000 (õnnelikul juhusel)</p>
<p>1 preemia 10.000—10.000</p> <p>1 võit 15.000—15.000</p> <p>1 " 7.000—7.000</p> <p>1 " 5.000—5.000</p> <p>2 võitu à 3.000—6.000</p> <p>10 " 1.000—10.000</p> <p>10 " 500—5.000</p> <p>10 " 200—2.000</p> <p>10 " 100—2.500</p> <p>25 " 20—2.400</p> <p>120 " 10—10.000</p> <p>1000 " 5—19.100</p> <p>3820 " "</p>	<p>1 preemia 10.000—10.000</p> <p>1 võit 15.000—15.000</p> <p>1 " 7.000—7.000</p> <p>1 " 5.000—5.000</p> <p>2 võitu à 3.000—6.000</p> <p>10 " 1.000—10.000</p> <p>12 " 500—6.000</p> <p>15 " 200—3.000</p> <p>30 " 100—3.000</p> <p>150 " 20—3.000</p> <p>1200 " 10—12.000</p> <p>4578 " 7—32.046</p>	<p>1 preemia 10.000—10.000</p> <p>1 võit 15.000—15.000</p> <p>1 " 7.000—7.000</p> <p>1 " 5.000—5.000</p> <p>2 võitu à 3.000—6.000</p> <p>10 " 1.000—10.000</p> <p>12 " 500—6.000</p> <p>15 " 200—3.000</p> <p>30 " 100—3.000</p> <p>120 " 30—3.600</p> <p>1000 " 12—12.000</p> <p>4608 " 9—41.472</p> <p>5800 võitu + 1 pr. = 122.072</p>	<p>1 preemia 30.000—30.000</p> <p>1 võit 50.000—50.000</p> <p>1 " 25.000—25.000</p> <p>1 " 15.000—15.000</p> <p>2 võitu à 10.000—20.000</p> <p>3 " " 7.000—21.000</p> <p>5 " " 5.000—25.000</p> <p>12 " " 3.000—36.000</p> <p>18 " " 2.000—36.000</p> <p>60 " " 1.000—60.000</p> <p>64 " " 500—32.000</p> <p>300 " " 100—30.000</p> <p>1200 " " 30—36.000</p> <p>49133 " " 9—442.197</p>
<p>5000 võitu + 1 pr. = 94.000</p>	<p>6000 võitu + 1 pr. = 112.046</p>	<p>5800 võitu + 1 pr. = 122.072</p>	<p>50.800 võitu + 1 pr. = 858.197</p>
<p>Pileti hind klassiviisi ostes iga klass 2 krooni; kõik 4 klassi korraga ostes 8 krooni.</p> <p>Poolpileti " " " " 4 " " 4</p> <p>Piletiraam. (4 pil.) hind klassiviisi " " 8 " " 4</p> <p>Poolp.-raam. (4 poolpil.) hind klassiviisi ostes iga " 4 " " 4</p>	<p>Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi pileti, ilma et tal oleks eelmise klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinna.</p>	<p>Klassiviisi müüakse pilette Riigi Klassiloterii pilettide müügikohtades, pankades, postiautomaatides jne. Iga klassi pilette müüki algab eelmise klassi võitude nimekirja avaldamisest ja kestab loomiseni. Piletid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilettide keskmüügikohtas Riigi Trükikojas, Tallinnas, Niline tän. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pilettide keskmüügikohtast, Riigi Trükikojast Tallinnas, kui tellija on saatnud ette pileti hinna ja saarekulu 10 senti iga saadetise kohta. Lomasaadetusena postiteel saadetakse piletteid välja ainult klassiviisi keskmüügikohtast, kui tellija on saatnud ette lomasaaetekulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loomisist.</p>	<p>Võidu korral I, II või III kl. võidavad pilettiraamatus kõik 4 piletit, sest iga võitnud raamatu numbri kohta loositakse selle raamatu 4 pileti vahel välja 4 võitu.</p> <p>IV kl. langeb igale raamatule kindlasti üks võit, mis loositakse kohe selle raamatu 4-ja pileti vahel.</p>

Piletite müük algab 2. veebruaril.